

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Марія КОМІСАРИК
Катерина КУЗНЕЦОВА
Ярина КВАСЕЦЬКА

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

з курсу:
“Педагогіка дошкільна”

для самостійної роботи
студентів спеціальності
012 Дошкільна освіта

Чернівці, 2021

УДК 378.147.88
ББК 74.580
К 63

**Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету педагогіки, психології та соціальної роботи
(протокол №2 від 8 жовтня 2021 року)**

А в т о р и:

Комісарик М. І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти;

Кузнєцова К. С., кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти;

Квасецька Я.А., кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти.

Р е ц е н з е н т и:

Олійник М. І., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Філіпчук Н.О., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;

Добош О.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету;

Щербакова Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету.

Комісарик М. І., Кузнєцова К. С., Квасецька Я.А.

К 63 Робочий зошит для самостійної роботи студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта з курсу «Педагогіка дошкільна». Чернівці: Технодрук, 2021. 242 с.
ISBN

Робочий зошит орієнтований на забезпечення студентів необхідним матеріалом для підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна». Покликаний допомогти у поглибленому вивченні теоретичних питань, оволодінні методами науково-педагогічного аналізу, творчому та колективному обговоренні актуальних педагогічних проблем, раціональному плануванню й ефективному проведенню самостійної роботи.

УДК 377.112.4
ББК 74.58

ISBN

© Комісарик М. І.,
Кузнєцова К. С., Квасецька Я.А., 2021

Зміст

Передмова	4
Силабус навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна».....	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ. РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	15
Семінар 1. Загальні засади дошкільної педагогіки	15
Семінар 2. Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання.....	22
Семінар 3. Розвиток особистості як педагогічна категорія.....	30
Семінар 4. Педагогічне дослідження в галузі дошкільної педагогіки	37
Семінар 5. Сучасна система дошкільної освіти.....	43
Семінар 6. Зарубіжні системи дошкільної освіти.....	50
МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ	55
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. НАПРЯМИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	60
Семінар 7. Теорія і методика виховання.....	60
Семінар 8. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.....	69
Семінар 9. Розумове виховання дітей дошкільного віку.....	76
Семінар 10. Моральне виховання дітей дошкільного віку.....	83
Семінар 11. Трудове виховання дітей дошкільного віку.....	89
Семінар 12. Естетичне виховання дітей дошкільного віку	99
Семінар 13. Економічне виховання дітей дошкільного віку.....	105
Семінар 14. Правове виховання дітей дошкільного віку.....	110
МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ	116
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВИ ДИДАКТИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ. ПЕДАГОГІКА ДИТИНСТВА.....	120
Семінар 15. Загальні основи дошкільної дидактики. Зміст навчання дітей дошкільного віку.....	120
Семінар 16. Форми, методи та засоби організації навчання дітей дошкільного віку.....	129
МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ	142
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	148
Семінар 17. Теорія гри. Іграшка.....	148
Семінар 18. Творчі ігри дітей дошкільного віку.....	158
Семінар 19. Дидактичні ігри у закладі дошкільної освіти	165
МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ	170
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, СІМ'Ї ТА ШКОЛИ.....	176
Семінар 20. Освітній процес у закладі дошкільної освіти	176
Семінар 21. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти та закладу загальної середньої освіти. Взаємодія сім'ї та здо у вихованні, навчанні та розвитку дітей дошкільного віку.....	188
Семінар 22. Взаємодія сім'ї та ЗДО у вихованні, навчанні та розвитку дітей дошкільного віку.....	195
МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ	202
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	208
ДОДАТКИ	210

ПЕРЕДМОВА

Удосконалення якості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти залежить від створення реальних умов для вироблення та закріплення необхідних умінь і навичок в освітньому процесі, а результативність – від усвідомлення студентами сутності та різноманітності функцій у процесі професійного становлення, їх інтеграції на теоретичному рівні й у практичній діяльності.

Тому професійна спрямованість навчання у закладі вищої освіти повинна базуватися на глибоких знаннях предмету та способах їх засвоєння, формуванні таких якостей, як активність, самостійність, ініціативність, креативність мислення.

Навчальна дисципліна «Педагогіка дошкільна» є нормативною для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості та закономірності здійснення освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти. Навчальний курс «Педагогіка дошкільна» є дисципліною, яка тісно пов'язана із знаннями, які здобувачі вищої освіти отримують під час вивчення дисциплін «Педагогіка загальна», «Психологія загальна», «Вікова та педагогічна психофізіологія», «Вступ до педагогічної діяльності», «Теорія та методика співпраці з родинами», «Історія дитячої психології» / «Вікова психологія» та інших.

Знання й уміння, отримані здобувачами вищої освіти під час вивчення даного предмету, будуть сприяти більш творчому та раціональному підходу до навчання, виконання індивідуальних навчальних і дослідницьких завдань, написання рефератів, курсових робіт тощо.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти цілісної системи теоретичних знань із педагогіки дошкільної як науки про виховання та навчання дітей від народження до вступу до школи.

Метою посібника є допомога студентам у поглибленому вивченні теоретичних питань, оволодінні методами науково-педагогічного аналізу, творчому та колективному обговоренні актуальних педагогічних проблем, раціональному плануванні й ефективному проведенні самостійної роботи під час підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна».

Специфікою пропонованого робочого зошита є його орієнтація на активізацію пізнавальної діяльності студентів за рахунок навчання їх методам самостійної роботи, озброєння прийомами систематизації отриманих знань, постійного контролю процесу засвоєння знань, умінь і навичок. Це сприятиме підвищенню їх загальної професійної культури, розвитку мовлення та логічного мислення, формуванню уміння самостійно оцінювати практичну значущість отриманих знань.

Усвідомлення особливостей структури семінарських занять, конкретизація запитань і завдань до кожної теми, наявність чітких алгоритмів (локальних технологій) виконання кожного типу індивідуальних завдань допоможе майбутнім фахівцям організувати чітку та раціональну навчально-пізнавальну діяльність.

СИЛАБУС

до навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна»

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <u>Педагогіка дошкільна</u>												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	3,0	90	2	15	-	30	-	45	-	залік
		4	3,0	90	3	30	-	15	-	45	-	екзамен
Заочна	2	3	3,0	90	2	10	-	-	-	80	-	залік
		4	3,0	90	3	10	-	-	-	80	-	екзамен

Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		лекції	семінари	лабораторні	індивідуальні	самостійна робота		лекції	семінари	лабораторні	індивідуальні	самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1												
	Загальні засади дошкільної педагогіки. Розвиток теорії і практики дошкільної педагогіки												
Тема 1. Загальні засади дошкільної педагогіки	6	1	2	-	-	3	6	1	-	-	-	5	
Тема 2. Становлення та розвиток науки про дошкільне виховання	6	1	2	-	-	3	6	-	-	-	-	6	
Тема 3. Розвиток особистості як педагогічна категорія	6	1	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6	
Тема 4. Педагогічне дослідження в галузі дошкільної педагогіки	6	1	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6	
Тема 5. Сучасна система дошкільної освіти	6	1	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6	
Тема 6. Зарубіжні системи дошкільної освіти	6	1	2	-	-	3	7	-	-	-	-	7	
Модуль-контроль	4	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	
Разом за змістовим модулем 1	40	6	14	-	-	20	40	4	-	-	-	36	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2												
	Напрями виховання дітей дошкільного віку												
Тема 7. Теорія і методика виховання	5	-	2	-	-	3	6	-	-	-	-	6	
Тема 8. Фізичне виховання дітей дошкільного віку	7	2	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6	
Тема 9. Розумове виховання дітей дошкільного віку	7	2	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6	
Тема 10. Моральне виховання дітей дошкільного віку	7	2	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6	
Тема 11. Трудове виховання дітей дошкільного віку	7	2	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекції	семінари	лабораторні	індивідуальні	самостійна робота		лекції	семінари	лабораторні	індивідуальні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 12. Естетичне виховання дітей дошкільного віку	5	-	2	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 13. Економічне виховання дітей дошкільного віку	5	1	2	-	-	2	6	1	-	-	-	5
Тема 14. Правове виховання дітей дошкільного віку	4	-	1	-	-	3	4	-	-	-	-	4
Модуль-контроль	3	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	50	9	16	-	-	25	50	6	-	-	-	44
Усього годин в 3 семестрі	90	15	30	-	-	45	90	10	-	-	-	80
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 3											
	Основи дидактики дітей дошкільного віку. Педагогіка дитинства											
Тема 15. Загальні основи дошкільної дидактики. Зміст навчання дітей дошкільного віку	9	4	2	-	-	3	14	2	-	-	-	12
Тема 16. Форми, методи та засоби організації навчання дітей дошкільного віку	18	6	2	-	-	10	18	2	-	-	-	16
Модуль-контроль	5	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 3	32	12	4	-	-	16	32	4				28
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 4											
	Ігрова діяльність дітей дошкільного віку											
Тема 17. Теорія гри	7	2	1	-	-	4	8	1	-	-	-	7
Тема 18. Іграшка	6	2	1	-	-	3	8	1	-	-	-	7
Тема 19. Творчі ігри дітей дошкільного віку	7	2	2	-	-	3	8	1	-	-	-	7
Тема 20. Дидактичні ігри у закладі дошкільної освіти	7	2	2	-	-	3	8	1	-	-	-	7
Модуль-контроль	5	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 4	32	10	6	-	-	16	32	4	-	-	-	28
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 5											
	Взаємодія закладу дошкільної освіти, сім'ї і школи											
Тема 21. Освітній процес у закладі дошкільної освіти	7	2	2	-	-	3	9	1	-	-	-	8
Тема 22. Наступність у роботі закладі дошкільної освіти та закладі загальної середньої освіти	7	2	2	-	-	3	9	1	-	-	-	8
Тема 23. Взаємодія сім'ї і ЗДО у вихованні, навчанні і розвитку дітей дошкільного віку	7	2	1	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Модуль-контроль	5	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 5	26	8	5	-	-	13	26	2	-	-	-	24
Усього годин в 4 семестрі	90	30	15	-	-	45	90	10	-	-	-	80
Разом	180	45	45	-	-	90	180	20	-	-	-	160

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА»

Методи навчання

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи навчання, як:

- словесний метод (дискусія, бесіда тощо);
- наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання есе);
- відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (розв'язання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

Реалізація цих методів здійснюється при проведенні лекційних та семінарських занять; роботі з навчальною літературою в бібліотеках та відкритих освітніх ресурсах у мережі Інтернет.

Вивчення курсу «Педагогіка дошкільна» передбачає проведення занять у формі лекцій та семінарів.

Лекція – форма проведення навчальних занять, де виклад навчального матеріалу здійснюється в систематичній і послідовній формі, матеріал сконцентрований, головне, навколо фундаментальних засад педагогічної науки, а також орієнтована на засвоєння теоретичного матеріалу. Головне призначення лекції – забезпечити теоретичну основу навчання, розвинути інтерес до навчальної діяльності і дисципліни «Педагогіка дошкільна» зокрема, сформувати в студентів орієнтири для самостійної роботи над курсом.

У практичній викладацькій роботі з курсу «Педагогіка дошкільна» використовуються лекції-презентації, що створюються за допомогою програми Microsoft PowerPoint.

Лекція у дистанційному режимі передбачає, що здобувачі отримують інформацію лекційного матеріалу через засоби телекомунікаційного зв'язку в синхронному режимі за допомогою інтернет ресурсу Google Meet (отримуючи інформацію від лектора, студенти мають можливість ставити йому запитання в реальному часі, або у вигляді проблемного обговорення). Лекційний матеріал за темами курсу «Педагогіка дошкільна» розміщений на платформі «Moodle» та доступний для здобувачів.

Семінар – це така форма навчання, яка передбачає обговорення проблем, що стосуються певної теми або матеріалу прослуханої лекції. Готуючись до семінару, студенти можуть працювати над повідомленнями з окремих питань, проводити спостереження, збирати певний фактичний матеріал, читати додаткову літературу, знайомитися з документами тощо.

Особливістю семінарів при вивченні курсу «Педагогіка дошкільна» є не тільки оволодіння системою знань, але й низкою загально педагогічних умінь і навичок (керувати роботою аудиторії, формулювати запитання у згорнутому та розгорнутому вигляді, аналізувати та систематизувати матеріал з метою подальшого використання при роботі з аудиторією тощо).

Мета семінарських занять – теоретично засвоїти та практично опрацювати зміст курсу; розвивати уміння і навички використовувати знання на практиці; виховувати здатність взаємодіяти та керувати аудиторією.

Орієнтовна структура семінарських занять з навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна»

I етап. Експрес-контроль (швидкий письмовий контроль), який *передбачає*:

- а) запам'ятовування та відтворення основних базових понять теми курсу;
- б) виконання двох видів завдань: дати означення (наприклад: «Педагогіка» – це) та перерахувати сталу кількість явищ (наприклад: «Ознаки педагогіки як науки»: перерахувати);
- б) орієнтацію на ключові слова;
- в) швидкий темп проведення.

Підготовча робота щодо виконання завдання полягає у:

- а) вивченні теоретичного матеріалу за темою та виборі базових понять;
- б) вибору шляху подання матеріалу аудиторії (з використанням дошки, диктуванням завдань по варіантах, на картках тощо);
- в) визначенні шляху завершення роботи та збору виконаних робіт;
- г) підготовці плану-конспекту роботи (на окремому зручному для використання аркуші): *оргмомент, тема, мета, зміст, підсумки.*

Проведення експрес-контролю:

- організаційний момент – організація аудиторії щодо роботи (підготовка й оформлення карток, підготовка робочого місця тощо);
- повідомлення теми та мети роботи;
- інструкція щодо проведення роботи (розподіл на варіанти – на картках, особливості виконання роботи, час тощо);
- завершення роботи та збір виконаних робіт;
- висновок-перспектива.

Час на роботу з аудиторією – 5-7 хвилин.

II етап. Опитування за темою заняття (у вигляді мікрОВикладання).

Мета: навчитися аналізувати й узагальнювати матеріал з теми; формулювати ланцюжок запитань; працювати біля дошки у ролі педагога; керувати аудиторією.

Підготовча робота щодо виконання завдання:

- а) самостійна робота з конспектом лекцій, підручниками та посібниками;
- б) підготовка запитань, логічно пов'язаних між собою, та варіантів відповідей;
- г) підготовка плану-конспекту виступу (на окремому, зручному для використання аркуші): *оргмомент, тема, мета, зміст, підсумки;*
- д) оформлення дошки: блок-схема за темою, що вивчається, або додатковий матеріал, який необхідно використати при опитуванні.

Проведення опитування:

- організаційний момент – організація аудиторії до роботи (використання конкретного розділу робочого зошита, зошита для конспектування першоджерел тощо);
- повідомлення теми та мети опитування;
- опитування з опорою на блок-схеми, підготовлені на дошці;
- доповнення та виправлення відповідей;
- підсумок-узагальнення навчального матеріалу;
- оцінка роботи студентів під час опитування.

Час виступу обумовлюється в кожному конкретному випадку.

III етап. Індивідуальні завдання.

Мета: навчитися аналізувати й узагальнювати додатковий матеріал за темою, що вивчається; викладати його перед аудиторією з використанням небхідних методів та засобів.

Підготовча робота щодо виконання завдання:

- а) самостійне опрацювання додаткової літератури;

б) визначення форми представлення матеріалу перед аудиторією (текстовий виклад, складання проблемних запитань, схематичне представлення матеріалу, систематизація матеріалу у вигляді таблиць тощо);

в) підготовка плану-конспекту виступу (на окремому аркуші) з виділенням таких частин: *оргмомент, тема, мета, зміст, підсумки*;

д) оформлення дошки (схема, таблиця, ілюстрації, застосування технічних засобів тощо), які необхідно використати під час доповіді;

д) підготовка роздаткового матеріалу (картки, схемитощо з указування теми та використаної літератури).

Надання інформації:

- організаційний момент – організація аудиторії щодо сприймання підготовленої інформації;

- тема та мета роботи;

- інструкція щодо проведення роботи;

- виклад інформації (на основі попередньо обраної форми) та її представлення з використанням дошки, технічних засобів роздаткового матеріалу;

- висновок-узагальнення щодо наданої інформації (можливо, із залученням студентів, обговоренням проблемного питання тощо).

Час виступу обумовлюється в кожному конкретному випадку.

Семинарське заняття у дистанційному режимі може відбуватися у форматі відео-конференцій із використанням інтернет ресурсу Google Meet та за допомогою технології дистанційного навчання Moodle. Під час проведення семінару в дистанційному режимі комунікація між здобувачами та лектором передбачає обговорення теми, проблемного питання, проведення дискусії тощо.

Самостійна робота студентів є одним із видів навчальної діяльності, яка, поряд із спілкуванням, грою та працею, є видом діяльності, що виконується студентами з використанням розумових і (або) фізичних зусиль як під час аудиторних занять, так і в позааудиторний час, за завданням й під контролем викладача, але без особистої його участі, спрямована на формування самостійності, розвиток креативних якостей особистості. Отже, самостійна робота може здійснюватися як опосередковано, за допомогою засобів управління, що виключає участь викладача (методичні вказівки, евристичні приписи тощо), так і безпосередньо під його контролем, шляхом проведення консультацій, бесід, тематичних занять. Виділяють індивідуальну, індивідуалізовану і колективну самостійну роботу.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна».

Вона може здійснюватися за такими напрямками:

- підготовка теоретичних запитань;

- виконання практичних завдань;

- конспектування першоджерел;

- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;

- підготовка до підсумкових модульних робіт;

- підготовка до заліку/екзамену.

Організація **самостійної роботи в умовах дистанційної освіти** здійснюється із застосуванням технології дистанційного навчання Moodle, де представлений перекік завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

За шкалою ECST	Рівень навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	високий	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент системно володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією, у тому числі і за допомогою ІКТ, має власну думку щодо викладеного матеріалу, здатен її аргументувати, робить висновки до виконання завдання підходить творчо.
В	високий	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією.
С	достатній	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент може доповісти основні положення проведеної роботи без глибинного аналізу, узагальнення матеріалу та підведення підсумків.
D	середній	Завдання виконано вчасно, його зміст поверхнево або фрагментарно розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент не проводить аналізу джерел, з яких було отримано інформацію, не здатен узагальнити та систематизувати матеріал, зазнає труднощів під час презентації проведеного дослідження перед аудиторією.
Е	початковий	Завдання виконано вчасно, його зміст є дублюванням відомих джерел інформації. Відсутня будь-яка аналітична обробка представленої інформації. Студент на репродуктивному рівні з помилками відтворює матеріал, не може презентувати його перед аудиторією.
FX	низький	Завданн явиконано невчасно і є дублюванням відомих джерел інформації. Оформлення не відповідає вимогам, що висуваються до даного виду робіт. Студент не орієнтується у змісті представленого матеріалу.
F	незадовільний	Завдання відзначається фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.

**Індивідуальна науково-дослідна робота (ІНДЗ)
з навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна»**

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» кожен студент **може виконати** індивідуальне науково-дослідне завдання у вигляді «Портфоліо».

Методичні вказівки:

1. «Портфоліо педагога» – це набір матеріалів, що висвітлюють уміння педагога вирішувати завдання своєї фахової діяльності, вибирати стратегію та тактику професійної поведінки, які призначені для оцінювання професійного рівня педагога та дають можливість простежити його індивідуальний розвиток.

2. Це завдання студенти виконують протягом навчального року.

3. **Структура «портфоліо» (30 балів)** педагога повинна містити:

1. Відомості про автора «портфоліо».

2. Результати педагогічної діяльності.

Обов'язкове наповнення «портфоліо»:

- анотація до однієї джерельної бази дошкільної педагогіки до кожної теми навчальної дисципліни (див. Дод. В) **(10 балів)**;

- проаналізуйте й узагальніть лекційні матеріали навчальної дисципліни, результати представте у вигляді мультимедійної презентації (не менше 3-ох мультимедійних презентацій до одного змістового модуля) (див.Дод. Ж) **(10 балів)**;

- не менше 3-ох комплектів наочного (демонстраційного та роздаткового) матеріалу (див.Дод. Д), а також відео (фото)–доказ використання наочного матеріалу використання під час практики**(10 балів)**

✓ для роботи в межах вирішення завдань напрямів виховання (напрями виховання – за вибором студента – до заліку,

✓ до гри (тема – за вибором студента) – до іспиту;

3. Узагальнення результатів навчально-дослідницької роботи студента.

Захист «портфоліо» проводиться в кілька етапів (10 балів):

1. Презентація портфоліо у вигляді мультимедійної презентації.

2. Відповіді на запитання за змістом представлених документів.

3. Обговорення результатів захисту академічною групою.

4. Узагальнення результатів.

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ
навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни
«Педагогіка дошкільна»

	Р 12	С 12	Макс. к-ть балів
Змістовий модуль 1. Загальні засади дошкільної педагогіки. Розвиток теорії і практики дошкільної педагогіки			
Тема 1. Загальні засади дошкільної педагогіки			
Тема 2. Становлення та розвиток науки про дошкільне виховання			
Тема 3. Розвиток особистості як педагогічна категорія			
Тема 4. Педагогічне дослідження в галузі дошкільної педагогіки			
Тема 5. Сучасна система дошкільної освіти			
Тема 6. Зарубіжні системи дошкільної освіти			
Модуль-контроль			
Разом за змістовим модулем 1			
Змістовий модуль 2. Напрями виховання дітей дошкільного віку			
Тема 7. Теорія і методика виховання			
Тема 8. Фізичне виховання дітей дошкільного віку			
Тема 9. Розумове виховання дітей дошкільного віку			
Тема 10. Моральне виховання дітей дошкільного віку			
Тема 11. Трудове виховання дітей дошкільного віку			
Тема 12. Естетичне виховання дітей дошкільного віку			
Тема 13. Економічне виховання дітей дошкільного віку			
Тема 14. Правов виховання дітей дошкільного віку			
Модуль-контроль			
Разом за змістовим модулем 2			
Підсумковий контроль (залік)	ІНДЗ		
Усього балів			
Змістовий модуль 3. Основи дидактики дітей дошкільного віку. Педагогіка дитинства			
Тема 15. Загальноосновидошкільної дидактики. Зміст навчання дітей дошкільного віку			
Тема 16. Форми, методи та засоби організації навчання дітей дошкільного віку			
Модуль-контроль			
Разом за змістовим модулем 3			
Змістовий модуль 4. Ігрова діяльність дітей дошкільного віку			
Тема 17. Теорія гри. Іграшка			
Тема 18. Творчі ігри дітей дошкільного віку			
Тема 19. Дидактичні ігри у закладі дошкільної освіти			
Модуль-контроль			
Разом за змістовим модулем 4			
Змістовий модуль 5. Взаємодія закладу дошкільної освіти, сім'ї і школи			
Тема 20. Освітній процес у закладі дошкільної освіти			
Тема 21. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти та закладу загальної середньої освіти			
Тема 22. Взаємодія сім'ї і ЗДО у вихованні, навчанні та розвитку дітей дошкільного віку			
Модуль-контроль			
Разом за змістовим модулем 5			
Підсумковий контроль (екзамен)	ІНДЗ		
Усього балів			

Р – робота на семінарському занятті; С – самостійна робота студента

Підсумковий контроль відбувається у формі заліку після закінчення вивчення двох модулів та іспиту – після вивчення всього курсу «Педагогіка дошкільна». Оцінювання здійснюється відповідно до регламенту проведення контролю та критеріїв оцінювання.

Форма та терміни семестрового контролю з дисципліни «Педагогіка дошкільна» для денної та заочної форм навчання визначаються робочим навчальним планом спеціальності, розкладом сесії та включають проведення екзамену. Семестровий контроль проводиться у формі комплексної письмової роботи. Викладачем формуються білети, здобувач тягне білет, письмово формує відповіді на запитання до білету і в ході усної співбесіди розкриває їх зміст. Форма проведення семестрового контролю зазначається в робочій і навчальній програмах. Максимальна кількість балів, що нараховується за екзамен, – 40 балів.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- завдання, що виконуються на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних і групових завдань.

Критерії оцінки підсумкової роботи (залік, екзамен)

Контроль здійснюється з метою оцінки результатів засвоєння знань і результатів проведеної викладачем роботи.

Проведення контролю знань відбувається у письмовій формі за допомогою завдань, які складаються з трьох частин: тестових, теоретичних запитань та практичного завдання, – і передбачає оцінку знань студентів за системою ECTS.

Загальна кількість балів, яку може отримати студент, – 40.

Запитання тестового блоку оцінюються загальною сумою у 10 балів.

- 10 балів – 37-40 правильних відповідей;
- 9 балів – 33-36 правильних відповідей;
- 8 балів – 29-32 правильних відповідей;
- 7 балів – 25-28 правильних відповідей;
- 6 балів – 21-24 правильних відповідей;
- 5 балів – 17-20 правильних відповідей;
- 4 балів – 13-16 правильних відповідей;
- 3 балів – 9-12 правильних відповідей;
- 2 балів – 5-8 правильних відповідей;
- 1 балів – 1-4 правильних відповідей;
- 0 балів – жодної правильної відповіді.

Запитання теоретичного та практичного блоків оцінюються загальною сумою у 30 балів (по 15 балів відповідно).

36-40 балів виставляється за умови правильного виконання не менше як 90 % завдань.

28-35 балів виставляється за умови правильного виконання не менше як 70% завдань.

20-27 балів виставляється за умови правильного виконання не менше як 50% завдань.

0-19 балів виставляється за умови правильного виконання не менше як 35 % завдань.

Шкала оцінювання результатів заліку (екзамену)

36-40 A	відмінно
32-35 B	
28-31 C	добре
26-27 D	
24-25 E	задовільно
14-23 FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-13 F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

90-100 – А – відмінно. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання й уміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування та нахили.

80-89 – В – дуже добре. Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи та задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

70-79 – С – добре. Студент уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження своїх думок.

60-69 – D – задовільно. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

50-59 – E – достатньо. Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.

35-49 – FX – незадовільно з можливістю повторного складання. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

1-34 – F – незадовільно. з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту. Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Для заліку

Поточне тестування та самостійна робота																Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль №1								Змістовий модуль № 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	M1	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	M2	40	100
3	3	3	3	3	3	2	4	5	5	5	5	5	5	2	4		
20								40									

T1, T2 ... T15 – теми змістових модулів.

Для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №3				Змістовий модуль №4				Змістовий модуль №5					
T14	T15	M3	T16	T17	T18	M4	T19	T20	T21	M5	40	100	
6	10	4	4	6	6	4	6	6	4	4			
20				20				20					

T1, T2 ... T18 – теми змістових модулів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ. РОЗВИТОК
ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

СЕМІНАР 1
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Мета: ознайомити студентів із місцем дошкільної педагогіки в системі педагогічних наук, сприяти засвоєнню студентами теоретико-методологічних підходів до предмета, основних понять і категорій дошкільної педагогіки; навчити їх здійснювати категорійний аналіз базових понять; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Місце дошкільної педагогіки в структурі педагогічних наук.
2. Науковий апарат дошкільної педагогіки як галузі наукових знань.
3. Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.

Допоміжна література

1. Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения: учебник для вузов. Стандарт третьего поколения / под ред. А.Г. Гогоберидзе, О.В. Солнцевой. СПб.: Питер, 2013. 464 с.
2. Кононко О. Л. Принципи особистісно орієнтованої системи виховання. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2008. №1. С. 8-17.
3. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкілля: у 2 ч.: навч. посібник. К.: Вища школа, 2006. Ч.1. 302 с.
4. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи : збірник методичних матеріалів [авт.-упо-ряд.: О. П. Долинна, А. П. Бурова, О. В. Низковська, Т. П. Носачова]. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 480 с.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Порівняйте визначення основних категорій дошкільної педагогіки різними науковцями та запропонуйте власні означення основних категорій дошкільної педагогіки (див.Дод. А) (4 бали).

Розвиток – _____

Розвиток – _____

Розвиток – _____

Розвиток – _____

Навчання – _____

Навчання – _____

Навчання – _____

Навчання – _____

Виховання – _____

Виховання – _____

Виховання – _____

Виховання – _____

Освіта – _____

Освіта – _____

Освіта – _____

Освіта – _____

Освітній процес – _____

Освітній процес – _____

Освітній процес – _____

Освітня діяльність – _____

Освітня діяльність – _____

Освітня діяльність – _____

Дитинство – _____

Дитинство – _____

Дитинство – _____

2. Проаналізуйте зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками й оформіть результати у вигляді схеми, малюнка або таблиці (2 бали).

СЕМІНАР 2

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК НАУКИ ПРО ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

Мета: ознайомити студентів з особливостями та відмітними рисами різних етапів становлення дошкільної педагогіки, сприяти засвоєнню студентами основних характеристик названих етапів; навчити їх здійснювати критичний аналіз виокремлених історичних періодів; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Теорії походження виховання.
2. Основні характеристики етапів становлення та розвитку дошкільної педагогіки:
 - первісне суспільство;
 - рабовласницьке суспільство;
 - середньовіччя;
 - відродження;
 - просвітництво;
 - новий час;
 - дошкільна освіта кінця XIX – початку XX століття;
 - дошкільна освіта 2 половини XX століття;
 - сучасний етап розвитку дошкільної педагогіки.

Допоміжна література

1. Борисова З. Н. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки. К.: Вища школа, 2004. 511 с.
2. Збруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навч. посібник. Суми: Сум. ДПУ, 2000.
3. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Тернопіль, 1994.
4. Левківський М. В. Історія педагогіки: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 190 с.
5. Лохвицька Л. В. Дошкільна освіта: історія і сьогодення: довідник. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 208 с.
6. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. (Вища освіта XXI століття). К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 450 с.
7. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. посіб. К.: Вікар, 2003. 335 с.
8. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси / Під. ред. М. Ярмаченко. К., 1991.
9. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. К., 1993.
10. Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посібник у 2-х кн. . К.: Либідь, 2005. Книга 1. 624 с.; Книга 2. 552 с.
11. Улюкаєва І. Г. Історія суспільного дошкільного виховання в Україні: навч. посібник. 2-е вид., доп. Донецьк: ТОВ «Юговосток, Лтд», 2008. 231 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте етапи становлення та розвитку дошкільної педагогіки. Отримані дані оформити в таблицю 1: (3 бали)

Таблиця 1

Етапи становлення і розвитку дошкільної педагогіки

Етап	Загальні риси етапу	Представники етапу	Важливість кожного етапу розвитку дошкільної педагогіки	Звідки дізналися про погляди педагога (література)
Первісне суспільство				
Рабовласницьке суспільство				

Середньовіччя				
Відродження				

Просвітництво				
Новий час				

Кінець XIX – початок XX століття				
2-га половина XX століття – поч. XXI століття				

Blank lined paper for writing.

СЕМІНАР 3

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Мета: формувати у студентів уміння виявляти й аналізувати потенційні можливості розвитку дітей дошкільного віку, проектувати засоби розвитку особистості в освітньому процесі; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Розвиток як педагогічна категорія, його основні характеристики.
2. Теорії та фактори розвитку особистості.
3. Особистість у дошкільній педагогіці.
4. Провідна діяльність дошкільника: визначення та види.
5. Поняття про періодизацію вікового розвитку особистості.
6. Вікові й індивідуальні особливості особистості: обдарованість та особливі освітні потреби.

Допоміжна література

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. пос. для студ. ВНЗ. 2-ге вид. К.: Каравела, 2007. 400 с.
2. Гурковська Т. Л. Дитина до трьох: психологічний портрет з рекомендаціями. Дошк. виховання. 2007. № 12. С. 11-15.
3. Дошкільна психологія: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
4. Крикун О. Ранній розвиток здібностей дітей. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод, посібн. К.: Шкільний світ, 2010. 128 с.
5. Кузьменко В.У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : моногр. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.
6. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія. К.: Академія, 2011.
7. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. К.: Академія, 2005.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (3 бали)

Індивід – _____

Особистість – _____

Людина – _____

Індивідуальність – _____

Спадковість – _____

Обдарованість – _____

Особистість з особливими освітніми потребами – _____

3. На основі вивчення навчально-методичної літератури проаналізуйте особливості розвитку дитини протягом дошкільного дитинства. Отримані дані оформіть у таблицю 2 (5 балів):

Таблиця 2

Вікові особливості дітей дошкільного віку

Особливості розвитку	Віковий період			
	ранній вік (від народження до 2 років)	молодший дошкільний вік (від 2 до 4 років)	середній дошкільний вік (від 4 до 5 років)	старший дошкільний вік (від 5 до 6=7 років)
Анатомо-фізіологічні особливості				

Соціально-психологічні особливості				
---	--	--	--	--

Провідний вид діяльності, коротка характеристика особливостей діяльності				

Роль дорослого				
-----------------------	--	--	--	--

СЕМІНАР 4

ПЕДАГОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Мета: ознайомити студентів з методами педагогічних досліджень і сформувати в них уміння користуватися цими методами у своїй практичній діяльності, сприяти засвоєнню студентами основних характеристик методів педагогічного дослідження; навчити їх здійснювати критичний аналіз переваг і недоліків виокремлених методів; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Характеристика науково-педагогічного дослідження.
2. Поняття про методи дослідження та їх вибір.
3. Методи емпіричного дослідження.
4. Методи теоретичного дослідження.

Допоміжна література

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посібн. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
2. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація наукових досліджень із психології : навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., випр. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
4. Сергієнко Л. П. Основи наукових досліджень у психології : кваліфікаційні та дипломні роботи : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2009. 240 с.
5. Щербакова К., Щербакова Н. Методологія та організація наукового дослідження. Мелітополь : Вид. буд. Мелітопольської міської друкарні, 2017. 196 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (2 бали):

Науково-педагогічне дослідження - _____

Фундаментальні дослідження - _____

Прикладні дослідження - _____

Методологія педагогічних досліджень - _____

Методи педагогічних досліджень - _____

Педагогічний експеримент - _____

Констатувальний експеримент - _____

Формувальний експеримент - _____

Педагогічне спостереження - _____

Анкетування - _____

Інтерв'ю - _____

Соціометрія - _____

Передовий педагогічний досвід - _____

3. Оберіть відповідно до своєї фахової спеціальності тему науково-дослідної роботи та визначте для неї структуру дослідження за схемою (5 бали).

Тема _____

Об'єкт дослідження _____

Предмет дослідження _____

Мета дослідження _____

Гіпотеза дослідження _____

Завдання дослідження _____

Методи дослідження _____

СЕМІНАР 5

СУЧАСНА СИСТЕМА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мета: ознайомити студентів із системою освіти в Україні, охарактеризувати систему дошкільної освіти в Україні; навчити студентів здійснювати критичний аналіз виокремлених історичних періодів; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Система освіти в Україні.
2. Нормативне забезпечення системи освіти в Україні.
3. Система української дошкільної освіти.

Допоміжна література

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика. / під ред. С.О.Нікітчиної, Київ: Видавничий дім «Слово», 2014, 368с.
2. Кузь В. Г. Освіта ХХІ ст.: сучасний підхід.Зб. наук. праць. Умань. 2001.С.108-118.
3. Степанова Т.М. Трансформації змісту перед шкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець ХІХ – ХХ століття). Монографія. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 424 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (2 бали):

Система освіти - _____

Заклад освіти - _____

Освітній процес - _____

Заклад дошкільної освіти - _____

Дошкільна освіта - _____

Типи закладів дошкільної освіти (перерахувати й охарактеризувати) _____

2. Проаналізуйте нормативне забезпечення дошкільної освіти та складіть її картотеку з бібліографічним оглядом основних положень змісту (див. Дод. Г) (3 бали).

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

2. Вивчіть Закон України «Про дошкільну освіту» та складіть узагальнену схему його змісту (3 бали):

СЕМІНАР 6

ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мета: ознайомити студентів із зарубіжною системою дошкільної освіти; навчити їх здійснювати критичний аналіз зарубіжного досвіду; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

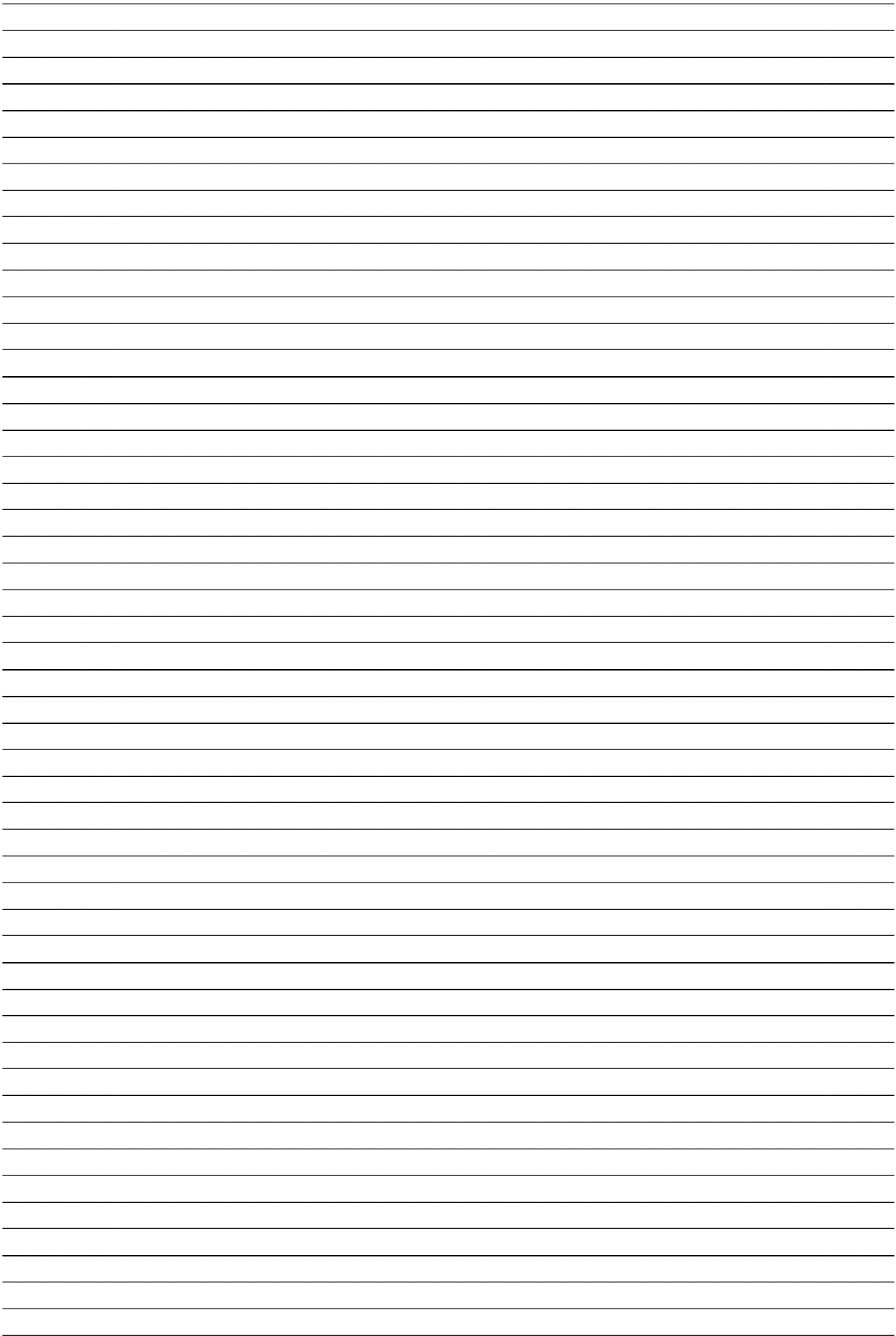
План

1. Система освіти в зарубіжній країні.
2. Нормативне забезпечення системи освіти в зарубіжній країні.
3. Система дошкільної освіти в зарубіжній країні.

Допоміжна література

1. Парамонова Л. А. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений Москва: Издательский центр «Академия», 2001. 240 с.
2. Рацул А. Б. Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. Кіровоград: К ДНУ ім. В. Винниченка, 2008. 352 с.
3. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник Рівне : Овід, 2012. 352 с.
4. Мельник Н.І. Дошкільна освіта сполучених штатів: історія і сучасність: Монографія / Умань: Видавець «Сочінський», 2012. 330 с.
5. Авшенюк Н.М., Кудін В.О., Огієнко О.І. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2011. 232 с.

Lined writing area consisting of multiple horizontal lines.

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і семінарських занять першого змістового модуля «Загальні засади дошкільної педагогіки. Розвиток теорії і практики дошкільної педагогіки» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок) та теоретичного матеріалу (тестовий та теоретичний блоки).

Понятійний блок цього модуля охоплює такі поняття: розвиток, навчання, виховання, освіта, освітній процес, освітня діяльність, дитинство, індивід, особистість, людина, індивідуальність, спадковість, обдарованість, особистість з особливими освітніми потребами, методи педагогічних досліджень, педагогічний експеримент, педагогічне спостереження, анкетування, інтерв'ю, соціометрія, передовий педагогічний досвід, система освіти, заклад освіти, освітній процес, заклад дошкільної освіти, Базовий компонент дошкільної освіти, освітня програма та ін.

Орієнтовний перелік запитань для тестового та теоретичного блоків:

1. Місце дошкільної педагогіки в структурі педагогічних наук.
2. Науковий апарат дошкільної педагогіки як галузі наукових знань.
3. Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.
4. Теорії походження виховання.
5. Основні характеристики етапів становлення та розвитку дошкільної педагогіки.
6. Розвиток як педагогічна категорія, його основні характеристики.
7. Теорії та фактори розвитку особистості.
8. Особистість у дошкільній педагогіці.
9. Провідна діяльність: визначення та види
10. Поняття про вікову періодизацію особистості.
11. Вікові й індивідуальні особливості особистості: обдарованість та особливі освітні потреби.
12. Характеристика науково-педагогічного дослідження.
13. Поняття про методи дослідження та їх вибір.
14. Методи емпіричних досліджень.
15. Методи теоретичних досліджень.
16. Система освіти в Україні.
17. Нормативне забезпечення системи освіти в Україні.
18. Система дошкільної освіти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 НАПРЯМИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СЕМІНАР 7

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Мета: сформувати у студентів поняття про виховання, сутність процесу виховання, закономірності та принципи процесу виховання; ознайомити їх з різними підходами до розуміння сутності виховання як педагогічного процесу; дати уявлення про класифікацію методів виховання, встановити характер взаємозв'язку між ними; проаналізувати шляхи вдосконалення методів виховання, застосування їх при розв'язуванні педагогічних ситуацій, а також формувати навички аналізу, уміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Виховання як спеціально організований і свідомо здійснюваний педагогічний процес.
2. Закономірності процесу виховання.
3. Принципи виховання.
4. Методи виховання дітей дошкільного віку.
5. Засоби виховання дошкільників.

Допоміжна література

1. Бурковська О. Цілісний підхід до розвитку і виховання наймолодших. Дошкільне виховання. 2010. №6. С.10-12
2. Ладивір С. О. Виховання гуманних почуттів у дітей. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 168 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте нормативне забезпечення виховання в Україні та складіть його картотеку з бібліографічним оглядом основних положень змісту (див. Дод. Г) (4 бали).

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

3. На основі вивчення педагогічної літератури простежте як змінювались ідеал і мета виховання упродовж історичного розвитку людства. Отримані дані оформіть у таблицю 3 (4 бали)

Таблиця 3

Етап	Ідеал виховання особистості	Мета виховання
Первісне суспільство		
Рабовласницьке суспільство		

Середньовіччя		
Відродження		

Просвітництво		
Новий час		

2-га половина XX століття		
Кінець XIX – початок XX століття		

1-ша половина ХХІ століття		
-----------------------------------	--	--

СЕМІНАР 8

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: систематизувати та поглибити знання студентів з основ фізичної культури та сприяти оволодінню ними практичними навичками зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, організації здорового способу життя; розкрити методи фізичного вдосконалення; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Фізичне виховання: поняття, мета, завдання.
2. Форми організації фізичного виховання дітей дошкільного віку.
3. Засоби фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Допоміжна література

1. Бичкова С. Сучасні програми з фізичного виховання дітей дошкільного віку, 2001. 64 с.
2. Вільчковський Е. Фізичне виховання дітей дошкільного віку, 2001. 336 с.
3. Комісарик М. Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : підручник, 2013. 484 с.
4. Степаненкова Э. Теория и методика физического воспитания и развития ребенка : уч. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений, 2001. 308 с.
5. Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного навчального закладу : методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України (Додаток до листа від 16. 08. 2010 № 1 / 9 – 563). Дошкільне виховання. 2010. № 9.С. 9.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (3 бали)

Фізичне виховання дітей дошкільного віку – _____

Здоровий спосіб життя – _____

Рухові (фізичні) якості – _____

Гімнастика – _____

Спорт – _____

Туризм – _____

Режим дня – _____

Ранкова гімнастика – _____

2. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з метою осмислення різних підходів до проблем фізичного виховання дітей дошкільного віку та складіть анотацію до одного з аналізованих джерел (див. Дод. В) (3 бали).

Вихідні дані: _____

Текст анотації

3. Проаналізуйте зміст культурно-гігієнічних навичок, які формуються у дітей різних вікових груп, базуючись на рекомендаціях однієї з діючих програм виховання та навчання дітей дошкільного віку. Отримані дані оформіть у таблицю 4 (3 бали)

Таблиця 4

Вихідні дані програми _____

Вікова група	Зміст культурно-гігієнічних навичок
1-ша молодша	
2-га молодша	

Середня група	
Старша група	

A series of horizontal lines for writing, spaced evenly down the page.

СЕМІНАР 9

РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: систематизувати та поглибити знання студентів з основ розумового виховання; формувати уміння організовувати роботу в межах вирішення завдань розумового виховання; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Розумове виховання: поняття, мета, завдання.
2. Форми організації розумового виховання дітей дошкільного віку.
3. Засоби розумового виховання дітей дошкільного віку.

Допоміжна література

1. Гавриш Н., Брежнева О., Кіндрат І., Рейпольська О. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 176 с.
2. Дудник Н. Розвиток пізнавальної активності дошкільників. Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка. 2001. Вип. 23. Педагогіка. С. 228–242
3. Приходько Ю.О. Розвиток відчуттів і сприймань у дітей дошкільного віку (сенсорний розвиток): навч. посіб. К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2001.
4. Смольникова Г. В. Розвиваємо у малят сенсорику та дрібну моторику. Дошк. виховання. 2010. № 7. С. 20-22.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (2 бали)

Розумовий розвиток дітей дошкільного віку – це _____

Розумове виховання дітей дошкільного віку – _____

Розум – це _____

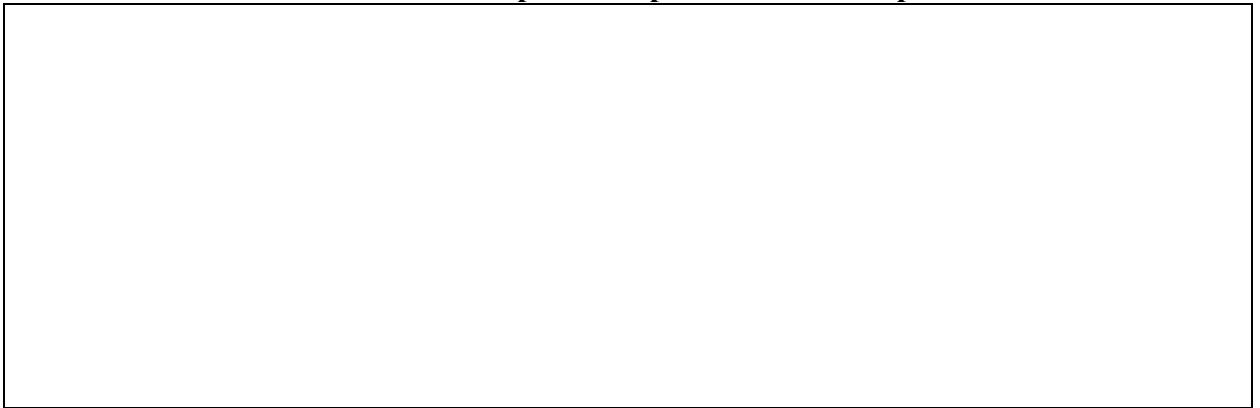
Сенсорний розвиток дитини дошкільного віку – _____

Сенсорне виховання дітей дошкільного віку – _____

Пізнавальний інтерес – _____

3. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) проаналізуйте гру, яка була використана вихователем в ЗДО, у межах вирішення завдань розумового виховання (6 бали)

Фото організації роботи в межах гри

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

СЕМІНАР 10

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: систематизувати та поглибити знання студентів з основ морального виховання; формувати вміння організовувати роботу в межах вирішення завдань морального виховання дошкільників; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Моральне виховання: поняття, мета, завдання.
2. Форми організації морального виховання дітей дошкільного віку.
3. Засоби морального виховання дітей дошкільного віку.

Допоміжна література

1. Піроженко Т. О., Карабаєва І. І., Ладивір С. О. Прийняття дитиною цінностей. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 240 с.
2. Поніманська Т. І. Гуманістичне виховання як ціннісна взаємодія вихователя і дитини. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в дошкільних закладах освіти. 2002. № 21. С. 3–7.
3. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників: Навч. посіб / Т. І. Поніманська. К. : Вища школа, 1993. – 111 с.
4. Савченко М. О. До проблеми визначення структурних складових життєвої компетентності дітей дошкільного віку. Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. 2009. № 2. С. 113–118.
5. Тесленко С. (2020). Формування моральної готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в школі засобами художньої літератури. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», Том 4, № 28, С. 141-146

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (3 бали)

Мораль – _____

Моральність – _____

Моральні цінності – _____

Моральна поведінка – _____

Моральна свідомість – _____

Моральна культура – _____

Моральний розвиток – _____

Моральні почуття – _____

Моральні якості – _____

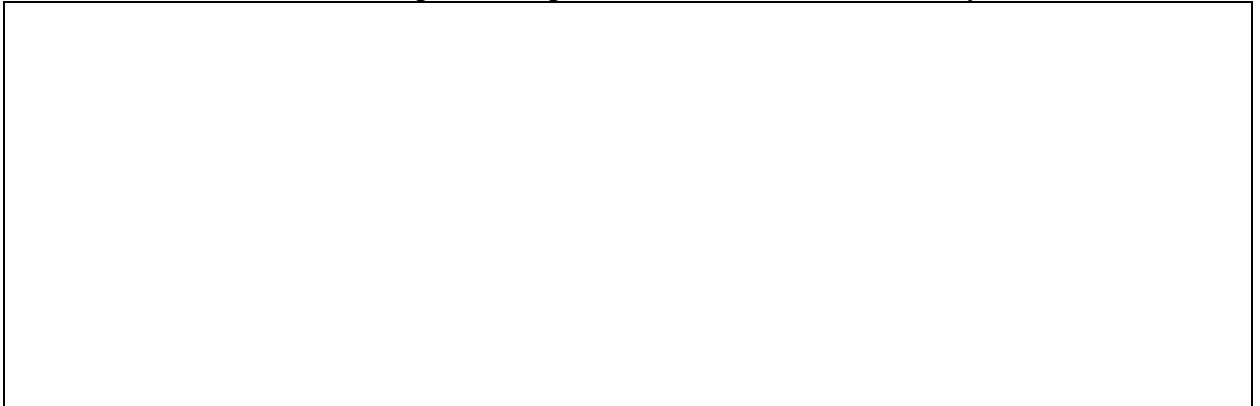
Моральна спрямованість – _____

Моральні звички – _____

Моральне виховання – _____

3. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) проаналізуйте ситуацію, яка була використана вихователем у ЗДО, в межах вирішення завдань морального виховання виховання (6 балів) (Дод. Л)

Фото організації роботи в межах виховної ситуації

Вікова група _____

Мета, завдання виховної ситуації _____

Учасники (суб'єкти) виховної ситуації _____

Хід виховної ситуації: міжособистісний діалог, бажані дії вихованців_____

Методичні прийоми (бесіда, переконання, навіювання, схвалення тощо)_____

Засоби впливу на мотиваційну сферу дітей_____

Передбачувані труднощі_____

Умови успішного перебігу_____

СЕМІНАР 11

ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: систематизувати та поглибити знання студентів з основ трудового виховання; формувати уміння організовувати роботу в межах вирішення завдань трудового виховання дошкільників; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти..

План

1. Трудове виховання: поняття, мета, завдання
2. Засоби трудового виховання дітей дошкільного віку:
 - ознайомлення дітей із працею дорослих;
 - трудове навчання;
 - самостійна праця дітей.
3. Форми організації трудової діяльності дітей.

Допоміжна література

1. Бех І. Курс на діяльнісно-компетентнісний підхід. Дошкільне виховання. 2013. № 1. С. 2–5.
2. Беленька Г. В. Формуємо комунікативні навички в праці. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2015. № 3. С. 42-49.
3. Беленька Г. Як ставляться діти до наших професій. Дошкільне виховання. 2010. № 6. С. 24–26.
4. Бондаренко О. У світ професій... Дошкільне виховання. 2009. № 12. С. 12–15.
5. Долинна О. Праця як засіб формування предметно-практичної компетенції дітей. Дошкільне виховання. 2012. № 9. С. 22–27.
6. Машовець М. А. Дитяча праця в сім'ї: за чи проти. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2015. № 3. С. 50-55.
7. Яценко С. Маленькі кулінари в дитсадку і вдома. Дошкільне виховання. 2016. № 6. С. 18-21.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (3 бали)

Трудове виховання – _____

Трудове навчання – _____

Загальнотрудові вміння – _____

Спеціальні трудові вміння – _____

Культура праці – _____

Самообслуговування – _____

Господарсько-побутова праця – _____

Праця в природі – _____

Ручна (художня) праця – _____

Доручення – _____

Чергування – _____

Колективна праця – _____

Праця – _____

Працелюбність – _____

**2.Простежте ускладнення програмового матеріалу стосовно одного із засобів трудового виховання (чинна програма за вибором).
Отримані дані оформити в таблицю 6 (4 бали)**

Таблиця 6

Вихідні дані програми _____

Засіб трудового виховання, який аналізується _____

Віковий період	

3. Підготуйте план-конспект екскурсії на виробництво для дітей дошкільного віку з метою ознайомлення їх із працею дорослих (див. Дод.М)(5 балів)

Вікова група _____

1. Підготовчий етап

1.1. Визначення теми, мети та змісту екскурсії до музею.

Тема _____

Дидактична мета: _____

1.3. Підготовка дитини

СЕМІНАР 12

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: сформувати у студентів розуміння сутності та основних завдань естетичного виховання дітей дошкільного віку; сприяти виробленню у них необхідних професійних умінь і навичок організації та здійснення освітньої роботи з питань естетичного виховання; навчити їх здійснювати категорійний аналіз базових понять; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Естетичне виховання: поняття, мета, завдання.
2. Засоби естетичного виховання дітей дошкільного віку.
3. Форми естетичного виховання дітей дошкільного віку.
4. Методи естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Допоміжна література

1. Кокоткина О. Формирование личности ребенка в процессе ознакомления с искусством. Дошкольное воспитание. 2004. № 2. С.14-16.
2. Огурцова С. Формування естетичної культури у дошкільному дитинстві. Дитячий садок. 2004. №8. С.23-26
3. Танько Т.П., Чернявська М.В. Естетичне виховання дітей у дошкільних закладах освіти України (друга половина ХХ століття): навч. посіб. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 204 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (3 бали):

Естетичне виховання – _____

Естетика – _____

Естетична культура особистості – _____

Естетична свідомість – _____

Естетична діяльність – _____

Естетичні відчуття – _____

Естетичні смаки – _____

Естетичні оцінки – _____

Естетичні переживання – _____

Естетичні ідеї – _____

Естетичні ідеали – _____

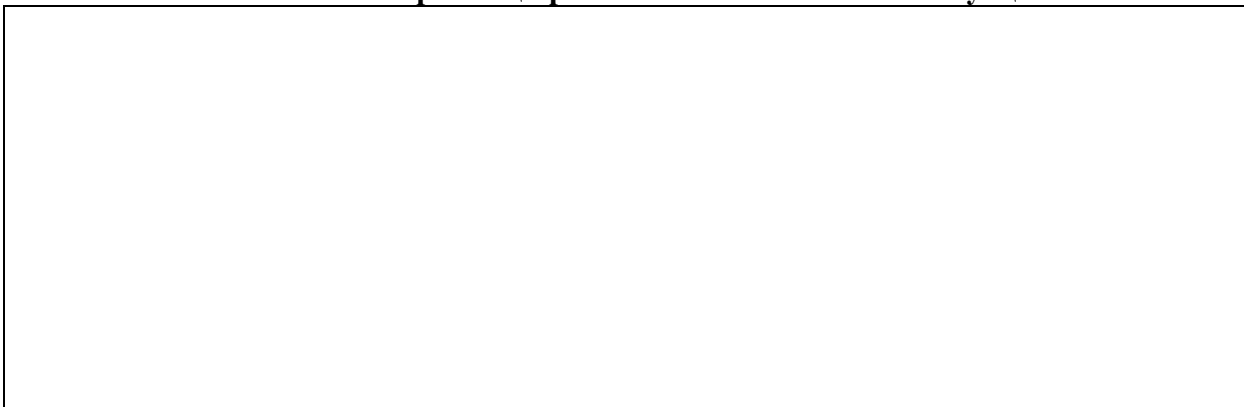
Естетичні міркування – _____

Естетичні судження – _____

Художня освіта – _____

4. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) проаналізувати ситуацію, яка була використана вихователем у ЗДО, в межах естетичного виховання (6 балів) (Дод. Л)

Фото організації роботи в межах виховної ситуації

Вікова група _____

Мета, завдання виховної ситуації _____

Учасники (суб'єкти) виховної ситуації _____

Хід виховної ситуації: міжособистісний діалог, бажані дії вихованців _____

СЕМІНАР 13

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

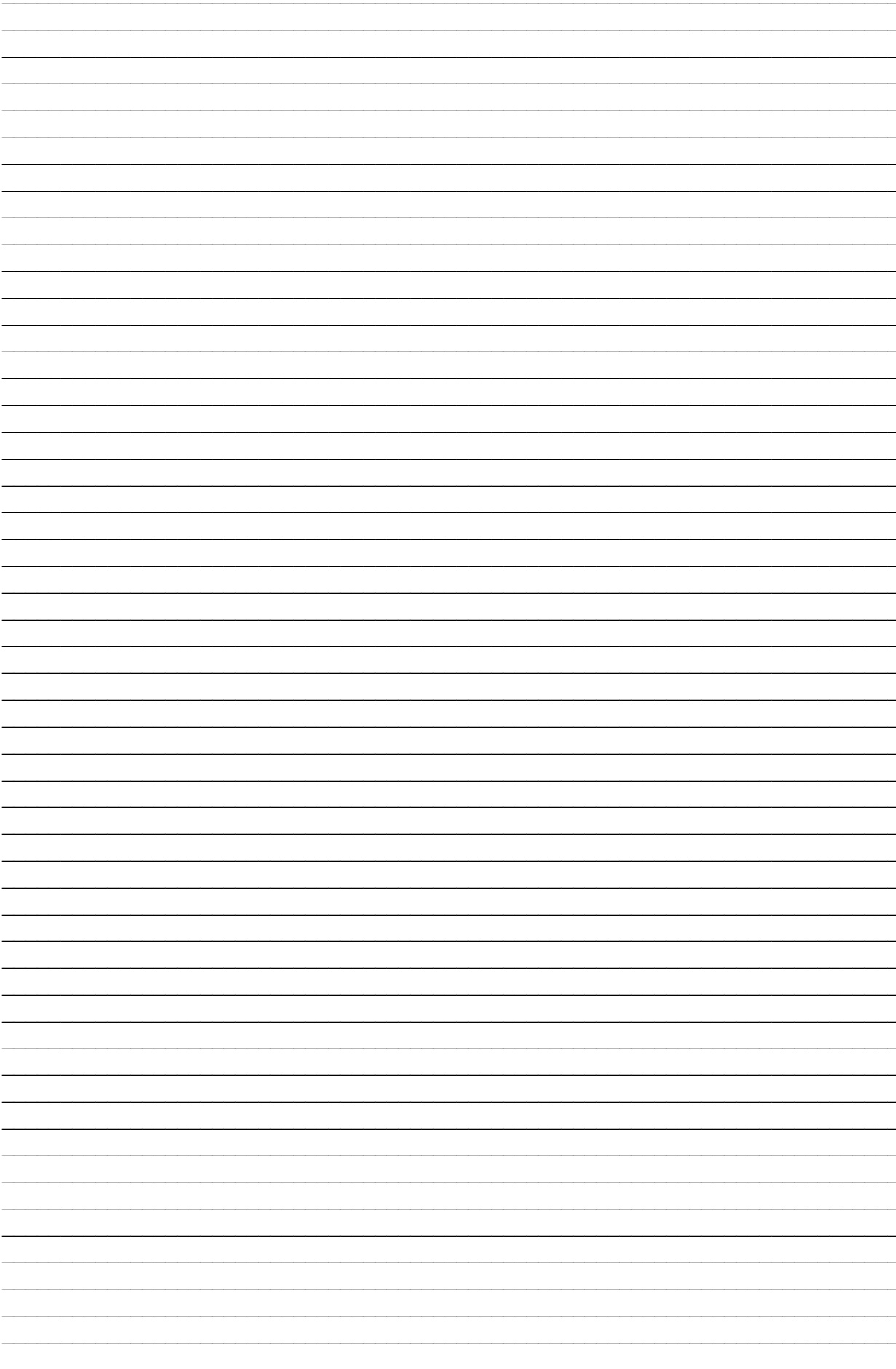
Мета: сформувати у студентів розуміння сутності та основних завдань економічного виховання дітей дошкільного віку; сприяти виробленню у них необхідних професійних умінь і навичок організації та здійснення освітньої роботи з питань економічного виховання; навчити їх здійснювати категорійний аналіз базових понять; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Економічне виховання: поняття, мета, завдання.
2. Засоби економічного виховання дітей дошкільного віку.
3. Форми економічного виховання дітей дошкільного віку.
4. Методи економічного виховання дітей дошкільного віку.

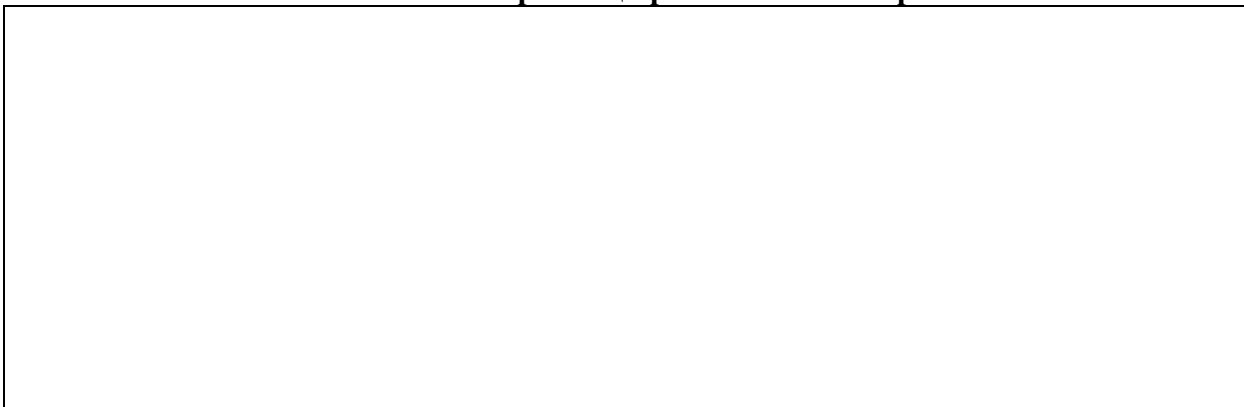
Допоміжна література

1. Жадан Р. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку (перспективно-календарне планування занять з економіки). Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006. 116 с.
2. Кладієва Е.А., Михайліченко Т.П., Сазонова А.В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників: навчально-методичний посібник. Донецьк, 2008. 200 с.
3. Левчук О.В. Формування економічної свідомості дітей дошкільного віку. Костопіль, 2019. с.92
4. Фесюкова Л. Соціально-економічне виховання дошкільнят. Харків : Веста : Вид-во. «Ранок», 2008. 104 с.

2. На основі вивчення навчально-методичної літератури опишіть гру економічного спрямування та використайте її під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) (5 балів).

Фото організації роботи в межах гри

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

СЕМІНАР 14

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: сформувати у студентів розуміння сутності та основних завдань правового виховання дітей дошкільного віку; сприяти виробленню у них необхідних професійних умінь і навичок організації та здійснення освітньої роботи з питань правового виховання; навчити їх здійснювати категорійний аналіз базових понять; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти..

План

1. Правове виховання: поняття, мета, завдання.
2. Засоби правового виховання дітей дошкільного віку.
3. Форми правового виховання дітей дошкільного віку.
4. Методи правового виховання дітей дошкільного віку.

Допоміжна література

1. Дитинство в Україні : права, гарантії, захист : зб. документів. Ч. 2. Київ : Світлиця, 1998. 292 с.
2. Задорожна Г. Правове виховання особистості дитини: поняття, сутність, особливості. Педагогічний часопис Волині. 2017. № 4 (7). С. 12–17.
3. Конько М.М., Шумей Т.М., Петрушина З.Л. Програма і методичні рекомендації з правового виховання дітей дошкільного віку «Я – маленька людина». Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2005. 80 с.
4. Майор Н. С. Правове виховання дошкільників – обов’язкова умова формування життєвої компетентності особистості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakinpro.org.ua/2010-06-02-07-11-30/2010-06-02-07-12-06/173-2010-04-08-05-59-48>.
5. Ніколаєнко В.М. Правове виховання в ДНЗ. 3-6 роки. Х. : Вид. група «Онова», 2010. 206 с.

1. Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте нормативні документи, де описані права й обов'язки дитини та складіть їх картотеку (див. Дод. Г) (4 бали).

Вихідні дані:

Текст анотації

Вихідні дані:

Текст анотації

Вихідні дані:

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст аотації

Вихідні дані: _____

Текст аотації

Вихідні дані: _____

Текст аотації

2. Проаналізуйте художню дитячу літературу та складіть картотеку дитячих творів, де описано, як порушуються права дітей (див. Дод. Г) (2 бали).

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

3. Підготуйте дидактичний матеріал, що стосується правового виховання дітей дошкільного віку (дотримуючись загальноприйнятої символіки), для ознайомлення дітей дошкільного віку з їх правими (3 бали) (див. Дод.Д)

**4. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку)
залучіть дітей дошкільного віку до роботи з дидактичним матеріалом (3 бали)**

Фото організації роботи в межах виховної ситуації

Вікова група _____

Мета, завдання виховної ситуації _____

Учасники (суб'єкти) виховної ситуації _____

Хід виховної ситуації: міжособистісний діалог, бажані дії вихованців _____

Методичні прийоми (бесіда, переконання, навіювання, схвалення тощо) _____

Засоби впливу на мотиваційну сферу дітей _____

Передбачувані труднощі _____

Умови успішного перебігу _____

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і семінарських занять першого змістового модуля «Напрями виховання дітей дошкільного віку» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок), і теоретичного матеріалу.

Понятійний блок охоплює такі поняття: фізичне виховання дітей дошкільного віку, здоровий спосіб життя, гімнастика, спорт, туризм, режим дня, ранкова гімнастика, розумовий розвиток дітей дошкільного віку, розумовий виховання дітей дошкільного віку, сенсорний розвиток дитини дошкільного віку, сенсорне виховання дітей дошкільного віку, пізнавальний інтерес, мораль, моральність, моральні цінності, моральна поведінка, моральна свідомість, моральна культура, моральний розвиток, моральні почуття, моральні якості, моральна спрямованість, моральні звички, моральне виховання, трудове виховання, трудове навчання, загально-трудова вміння, спеціальні трудові вміння, культура праці, самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна (художня) праця, доручення, чергування, колективна праця, праця, працелюбність, естетичне виховання, естетична культура особистості, художня освіта тощо.

Орієнтовний перелік завдань теоретичного блоку:

1. Охарактеризуйте особливості фізичного виховання дошкільників: поняття теми, зміст (ускладнення програмових вимог), завдання, засоби, методи та форми взаємодії (з прикладами).

2. Охарактеризуйте особливості розумового виховання дошкільників: поняття теми, зміст (ускладнення програмових вимог); завдання; засоби, методи та форми взаємодії (з прикладами).

3. Охарактеризуйте особливості морального виховання: поняття теми, зміст (ускладнення програмових вимог), завдання, засоби, методи та форми взаємодії (з прикладами).

4. Охарактеризуйте особливості трудового виховання: поняття теми, зміст (ускладнення програмових вимог), завдання, засоби, методи та форми взаємодії (з прикладами).

5. Охарактеризуйте особливості естетичного виховання дітей дошкільного віку: поняття теми, зміст (ускладнення програмових вимог), завдання, засоби, методи та форми взаємодії (з прикладами).

6. Охарактеризуйте особливості економічного виховання дітей дошкільного віку: поняття теми; зміст (ускладнення програмових вимог); завдання; засоби, методи та форми взаємодії (з прикладами).

7. Охарактеризуйте особливості правового виховання дітей дошкільного віку: поняття теми; зміст (ускладнення програмових вимог); завдання; засоби, методи та форми взаємодії (з прикладами).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3
ОСНОВИ ДИДАКТИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ. ПЕДАГОГІКА
ДИТИНСТВА

СЕМІНАР 15
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ ДИДАКТИКИ. ЗМІСТ
НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: ознайомити студентів із категоріями дошкільної дидактики, сприяти засвоєнню студентами теоретико-методологічних підходів до основних понять і категорій дошкільної дидактики; навчити їх здійснювати категорійний аналіз базових понять; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Науковий апарат дошкільної дидактики.
2. Компоненти навчання та їх сутність.
3. Типи навчання у закладі дошкільної освіти.

Допоміжна література

1. Долинна О. П., Бутова А. П., Низковська О. В., Носачова Т. П. *Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи* : збірник методичних матеріалів. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 480 с.
2. Огнев'юк В.О. *Ідея освіти. Освітологічний дискурс*. 2010. № 1.С. 1-19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2010_1_3
3. Пасічник А. *Мовленнєві заняття в системі сучасної дошкільної освіти. Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 2. С. 53-58.
4. Смольникова Г.В. *Різновікова група в ДНЗ : навч. посіб.* Київ : Вид. група «Шк. світ», 2015. 120 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (3 бали):

Навчання – _____

Освіта – _____

Самоосвіта – _____

Викладання – _____

Учіння – _____

Навчальна діяльність – _____

Знання – _____

Навички – _____

Уміння – _____

Педагог – _____

Дитина – _____

Дидактика – _____

Зміст – _____

Державний стандарт – _____

Базовий компонент дошкільної освіти – _____

Інваріативна складова БКДО – _____

Освітні лінії інваріативної складової БКДО (перерахувати):

Варіативна складова БКДО – _____

Освітні лінії варіативної складової БКДО (перерахувати):

Програма – _____

2. Проаналізуйте компоненти процесу навчання. Отримані дані оформіть в таблицю 7:
(3 бали)

Таблиця 7

Діяльність педагога	
Компоненти процесу навчання	Цільовий
	Стимулюючо-мотиваційний
	Змістовий
	Операційно-дієвий
	Контрольно-регулюючий
	Оцінно-результативний

Діяльність дитини

Компоненти процесу навчання	Цільовий	Проектування, постановка, формування й усвідомлення мети навчальної діяльності
	Стимулюючо-мотиваційний	
	Змістовий	
	Операційно-дієвий	
	Контрольно-регулюючий	
	Оцінно-результативний	

3. Проаналізуйте наповнення методичного кабінету закладу дошкільної освіти та складіть картотеку навчальних видань для дошкільної освіти (див. Дод. Г) (3 бали).

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані: _____

Текст анотації

Вихідні дані:

Текст анотації

Вихідні дані:

Текст анотації

Вихідні дані:

Текст анотації

A sheet of lined paper with horizontal ruling lines.

СЕМІНАР 16

**ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Мета: сформувати у студентів уявлення про класифікацію форм, методів засобів навчання дітей дошкільного віку, встановити характер взаємозв'язку між ними; проаналізувати шляхи застосування їх при розв'язуванні педагогічних ситуацій, формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Форми організації навчання дітей дошкільного віку.
2. Методи та прийоми навчання дошкільників: поняття та класифікація.
3. Засоби навчання дошкільників.

Допоміжна література

1. Варзацька Л.О., Шевченко Л.М. Уроки мислення серед природи. ДНЗ. 1991. № 6. С. 3-9.
2. Вашуленко Т. Екологічні ланцюжки. Дошкільне виховання. № 7, 1997. С. 18 – 20.
3. Гавриш Н.В., Лінник О.О., Губанова Н.В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально-методичний посібник. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.
4. Долинна О. П., Бурова А. П., Низковська О. В., Носачова Т. П. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи : збірник методичних матеріалів. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 480 с.
5. Пасічник А. Мовленнєві заняття в системі сучасної дошкільної освіти. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2009. № 2. С. 53-58.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (2 бали)

Метод навчання – _____

Прийом навчання – _____

Наочні методи навчання – _____

Метод ілюстрації – _____

Метод демонстрації – _____

Спостереження – _____

Словесні методи навчання – _____

Розповідь вихователя – _____

Бесіда – _____

Практичні методи – _____

Вправи – _____

Ігровий метод – _____

Прості досліди – _____

Моделювання – _____

Засіб навчання – _____

Натуральні засоби навчання – _____

Наочні засоби навчання – _____

Технічні засоби навчання – _____

Форма навчання – _____

Заняття – _____

Екскурсія – _____

Гра (форма навчання) – _____

Blank lined page for writing.

A series of 32 horizontal lines spaced evenly down the page, providing a template for writing or drawing.

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і семінарських занять третього змістового модуля «Основи дидактики дітей дошкільного віку. Педагогіка дитинства» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок), теоретичного матеріалу (тестовий та теоретичний блоки), а також сформованості методичних умінь вирішувати педагогічні завдання.

Понятійний блок охоплює такі поняття: навчання, освіта, самоосвіта, викладання, учіння, навчальна діяльність, знання, навички, уміння, педагог, дитина, дидактика, наочність, зміст, державний стандарт, Базовий компонент дошкільної освіти, програма, метод навчання, прийом навчання, наочні методи навчання, метод ілюстрації, метод демонстрації, спостереження, словесні методи навчання, розповідь вихователя, бесіда, практичні методи, вправи, ігровий метод, прості досліди, моделювання, засіб навчання, натуральні засоби навчання, технічні засоби навчання, форма навчання, заняття, екскурсія, гра (форма навчання) тощо.

Орієнтовний перелік завдань теоретичного блоку:

1. Основні категорії дошкільної дидактики.
2. Розвиток вітчизняної та зарубіжної теорії дошкільного навчання.
3. Закономірності та принципи навчання дітей дошкільного віку.
4. Типи навчання, їх характеристика.
5. Наукові дослідження проблем дошкільної дидактики.
6. Особливості методів навчання дітей дошкільного віку.
7. Форми організації навчання дітей дошкільного віку.
8. Закономірності педагогічного процесу.
9. Структура педагогічного процесу.

Варіант завдання для розробки дидактичної гри або вправи:

Складіть розгорнутий план-конспект гри (заняття, екскурсії).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СЕМІНАР 17 ТЕОРІЯ ГРИ. ІГРАШКА

Мета: сформувати у студентів уявлення про сутність та особливості ігрової діяльності дітей дошкільного віку; охарактеризувати іграшку та її значення для розвитку дитини дошкільного віку; формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Вікові особливості ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
2. Іграшка та її педагогічне значення для розвитку і виховання дитини дошкільного віку.

Допоміжна література

1. Бутова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. 2-е вид. зі змін. та доп. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 296 с.
2. Піроженко Т.О. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік Київ : Генеза. 88 с. https://lib.iitta.gov.ua/710102/1/2016_Ігрова_діяльність_Піроженко.pdf
3. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Ігровий простір дитини Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.
4. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Самодіяльні ігри дитини. Київ: Шк. світ, 2010. 128 с.
5. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Світ дитячої гри. Київ: Шк. світ, 2010. 128 с.
6. Осорина М.В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых. СПб. : Питер, 2008. <https://psi-gram.livejournal.com/69546.html>.
7. Піроженко Т. О. , Ладивір С. О, Карасьова К. В. Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу : методичні рекомендації. Київ ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 120 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте ігрові епохи протягом дошкільного дитинства. Отримані дані оформіть у таблицю 8: (4 бали):

Таблиця 8

Вікові особливості дітей дошкільного віку

Ігрова епоха	Мета, зміст і характер ігор	Місце дорослого (вихователя)
<p>1-ша ігрова епоха (0-12міс.)</p> <p>1-й етап (0-3міс.)</p>	<p><u>Розмежування та закріплення понять про комфорт</u></p> <p><u>дискомфорт, пошук і збереження комфорту</u></p> <p><u>Ігри обличчям до обличчя (привернення уваги до обличчя дорослого, встановити емоційний контакт)</u></p> <p><u>Сенсорні ігри (формування уваги до різних сенсорних відчуттів)</u></p> <p><u>Ігри на переміщення в просторі (засвоєння різних положень рук у дорослого)</u></p> <p><u>Ігри на формування контролю за положенням голови (формування контролю за положенням голови)</u></p> <p><u>Тактильно-ритмічні ігри (привернення уваги до тіла в зоні задоволення та комфорту)</u></p> <p><u>Ігри на формування координації «рука-око», «рука-рука», «рука-рот» (формування координації «рука-око», «рука-рука», «рука-рот»)</u></p>	<p><u>Дорослий – носій ігрових умінь</u></p> <p><u>Завдання: навчити ігровим діям</u></p> <p><u>Зміст дії: показ ігрових дій</u></p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

2-й етап (3-6 міс.)	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
3-й етап (6-9 міс.)	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

<p>6-й етап (від 2 до 3 років)</p>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>3-тя ігрова епоха (від 3 до 6 років)</p> <p>7-й етап (від 3 до 5 років)</p>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

8-й етап (від 5 до 6 років).	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
-------------------------------------	---	---

СЕМІНАР 18

ТВОРЧІ ІГРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: сформуванати у студентів уявлення про сутність творчих ігор дошкільників; охарактеризувати види творчих ігор; описати відмітні риси й особливості використання творчих ігор в освітньому процесі ЗДО; формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Творчі ігри дітей дошкільного віку.
2. Творчі сюжетно-рольові ігри, їх своєрідність та значення у вихованні дітей дошкільного віку.
3. Будівельно-конструкційні творчі ігри, їх своєрідність та освітньо-виховне значення. Умови виникнення будівельних ігор у дітей дошкільного віку.
4. Театралізовані ігри, їх особливості й освітньо-виховне значення.

Допоміжна література

1. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 256 с.
2. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність ГРА: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. Статей. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009. С. 8-21.
3. Кудикіна Н. В. Теоретико-методичні засади організації ігрової діяльності дітей. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навч.-метод. Посіб. Київ : ВД «Слово», 2010. С. 11-25.
4. Кудикіна Н. В. Українські народні дитячі ігри малих форм. Палітра педагога. 2008. № 2. С. 3-5.
5. Мартинчук О. В. Особливості педагогічного супроводу дітей молодшого дошкільного віку в загальноосвітньому просторі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 19. Корекційна педагогіка та психологія. Вип. 15. К., 2010. С. 188-192.
6. Піроженко Т. О. Розвивальні ігри та вправи для дітей п'ятого року життя. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 64 с.
7. Піроженко Т. О. Розвивальні ігри та вправи для дітей шостого року життя. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 80 с.
8. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навч.-метод. посіб. Київ: ВД «Слово», 2010. 320 с.
9. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. Посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. 163 с.

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми (1 бал)

Дитяча гра – _____

Ігрова діяльність – _____

Творча гра – _____

Театралізована гра – _____

Гра-драматизація – _____

Гра за темою літературного твору – _____

Будівельно-конструкційна гра – _____

Сюжетно-рольова гра – _____

2. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) охарактеризуйте та проаналізуйте сюжетно-рольову гру дітей дошкільного віку за описаною структурою(4 бали)

Структура сюжетно-рольової гри

Назва гри _____

Ролі, які беруть на себе діти в процесі гри _____

Запропонуйте та опишіть прийом, який сприятиме зміні обраної дитиною ролі: _____

Сюжет гри _____

Запропонуйте чинники, що впливають на сюжет і зміст гри: _____

Ігрові дії, за допомогою яких реалізуються обрані ролі _____

Запропонуйте спосіб педагогічного керівництва для зміни ігрової дії гри: _____

Ігрове використання предметів _____

Реальні стосунки між дітьми, за допомогою яких регулюється розвиток гри _

Роль вихователя _____

Рівень розвитку будівельно-конструкторських умінь дитини _____

Lined area for notes or observations.

4. На основі вивчення навчально-методичної літератури проаналізуйте різновиди театралізованих ігор і оформіть результати у вигляді схеми, малюнка або таблиці (3 бали)

СЕМІНАР 19

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мета: сформувані у студентів уявлення про сутність дидактичної гри та про її особливості; охарактеризувати види дидактичних ігор для дітей дошкільного віку; описати структуру дидактичної гри; формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Дидактична гра: особливості та значення.
2. Класифікація дидактичних ігор.
3. Узагальнена структура дидактичної гри.
4. Прийоми керівництва дидактичними іграми в різних вікових групах ЗДО.

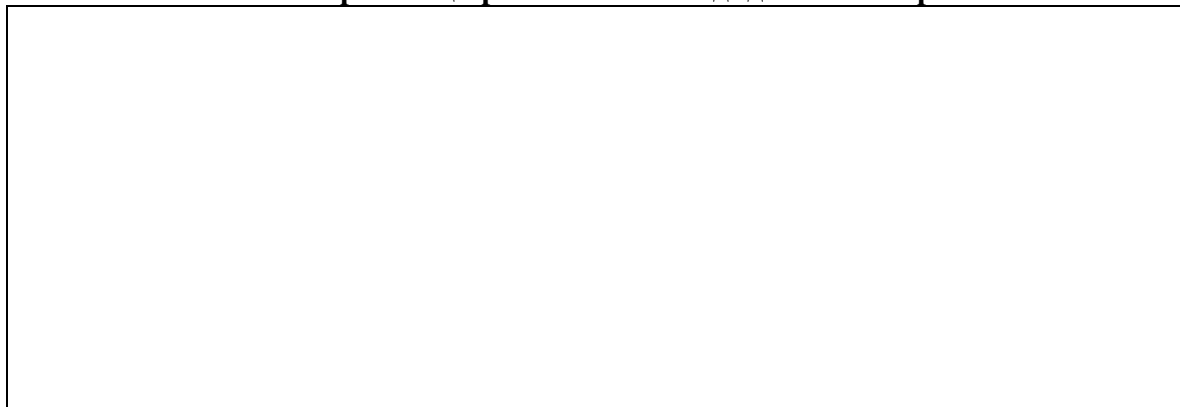
Допоміжна література

1. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність ГРА: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб.статей. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009. С. 8-21.
2. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 256 с.
3. Піроженко Т. О. Розвивальні ігри та вправи для дітей п'ятого року життя. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 64 с.
4. Піроженко Т. О. Розвивальні ігри та вправи для дітей шостого року життя. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 80 с.
5. Коваленко О. Особливості використання дидактичних ігор та вправ у освітньому процесі. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2014. № 12. С. 40-44.
6. Піроженко Т. О. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік. Київ : Генеза. 88 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) проаналізувати дидактичну гру, яка була використана вихователем у ЗДО (4 бали)

Фото організації роботи в межах дидактичної гри

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

2. Підготуйте дидактичну гру для дітей дошкільного віку (тема та вікова група – за вибором студента) (4 бали).

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Аналіз гри

3. Підготуйте демонстраційний і роздатковий матеріал до описаної дидактичної гри (4 бали) (див. Дод. Д).

4.

Фото демонстраційного та роздаткового матеріалу

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і семінарських занять четвертого змістового модуля «Ігрова діяльність дітей дошкільного віку» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок), теоретичного матеріалу, а також сформованості методичних умінь вирішувати педагогічні завдання.

Понятійний блок охоплює такі поняття: дитяча гра, ігрова діяльність, творча гра, театралізована гра, гра-драматизація, гра за темою літературного твору, будівельно-конструкційна гра, сюжетно-рольова гра, дидактична гра тощо.

Орієнтовний перелік завдань теоретичного блоку:

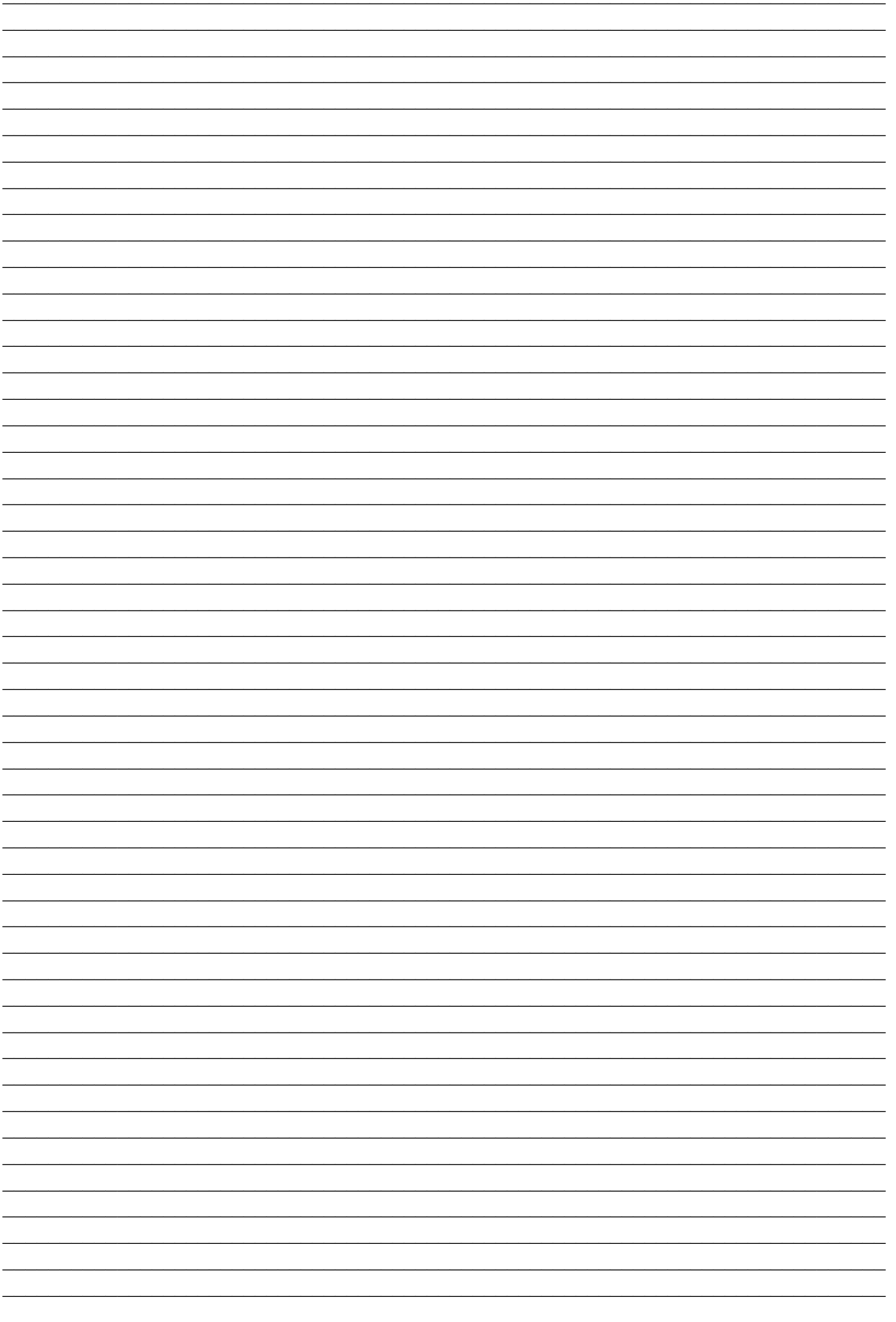
1. Особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини.
2. Класифікація дитячих ігор.
3. Виховнай освітня цінність іграшки.
4. Історія іграшки.
5. Українська народна іграшка.
6. Види іграшок.
7. Вимоги до дитячих іграшок.
8. Виховне значення творчої гри.
9. Передумови розвитку сюжетно-рольової гри в ранньому віці.
10. Режисерські ігри.
11. Сюжетно-рольові ігри.
12. Театралізовані ігри.
13. Будівельно-конструкційні ігри.
14. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.
15. Особливості дидактичної гри.
16. Структура дидактичної гри.
17. Види дидактичних ігор.
18. Педагогічне керівництво дидактичними іграми.

Варіант завдання для розробки дидактичної гри або вправи:

Запропонуйте дидактичну гру для дітей дошкільного віку.

Методичний блок:

Ruled area for notes with horizontal lines.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5 ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, СІМ'Ї ТА ШКОЛИ

СЕМІНАР 20

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мета: сформувати у студентів уявлення про сутність освітнього процесу в ЗДО; охарактеризувати елементи предметно-розвивального середовища ЗДО; описати особливості організації життя та діяльності дітей у різних вікових групах впродовж дня у ЗДО; формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Освітній процес у закладі дошкільної освіти. Організація життя та діяльності дітей у різних вікових групах впродовж дня.
2. Предметно-розвивальне середовище вікової групи ЗДО як складова освітнього процесу.
3. Планування освітнього процесу в ЗДО.

Допоміжна література

1. Ковтун Є.Ф., Цимерман І.Л. Планування освітнього процесу у сучасному дошкільному закладі. Методичні рекомендації. Суми: Вид. СОШПО, 2008. 32 с.
2. Покроєва Л.Д. Планування організації життєдіяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: методичні рекомендації. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2014. 560 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) охарактеризуйте організацію життя та діяльності дітей у віковій групі впродовж дня (4 бали)

Навчально-виховна робота з дітьми дошкільного віку протягом дня

Вікова група _____

I половина дня:

Ранок

Прийом дітей (вказати де) _____

Спостереження

(за чим, де проводиться, група чи підгрупа).

Ігрова діяльність:

Назва гри _____

Мета: _____

Назва гри _____

Мета: _____

Назва гри _____

Мета: _____

Індивідуальна робота

(вказати з ким, з якого розділу програми, з яким матеріалом).

Мета: _____

Трудова діяльність:

трудові доручення (вказати з ким, зміст трудового доручення, мету)

чергування (вказати вид чергування, мету)

Ранкова гімнастика

Мета: _____

Формування культурно-гігієнічних навичок

Мета: _____

Сніданок

Мета: _____

Дидактична гра

Назва гри _____

Мета: _____

Заняття

Розділ програми _____

Тема _____

Програмовий зміст _____

Хід заняття (вказати основні частини заняття та прийоми роботи у відповідності до структури заняття).

Мета: _____

Назва гри _____
Мета: _____

Трудова діяльність:
трудові доручення (вказати, з ким, зміст трудового доручення, мету)

колективна праця (вказати зміст і прийоми керівництва колективною працею, мету).

Індивідуальна робота
(з ким, розділ програми, мета)

Фото освітньої роботи з дітьми дошкільного віку протягом дня

2. Під час навчальної (педагогічної) практики (в групах дітей раннього віку) охарактеризуйте предметно-розвивальне середовище вікової групи закладу дошкільної освіти (4 бали)

Предметно-розвивальне середовище вікової групи

Назва ЗДО _____

Вікова група _____

Кількість дітей _____

Куток, зона діяльності: Сюжетні ігри _____

Вміст: ляльки (по одній ляльці на двох дітей), ляльковий одяг, м'які іграшки, предмети побуту, технічні іграшки, набори різних видів іграшок. _____

Вплив на розвиток: зона сприяє опануванню дітьми різних трудових навичок, зокрема, ознайомлюються з особливостями професій: перукар, кухар, водій, тощо, – навички пізнавальної діяльності; формуванню в дошкільників здатностей встановлювати взаємозв'язки, розуміти навколишнє середовище, використовувати іграшки та матеріали в різний спосіб.

Куток, зона діяльності: _____

Вміст: _____

Вплив на розвиток: _____

Куток, зона діяльності: _____

Вміст: _____

Вплив на розвиток: _____

Куток, зона діяльності: _____

Вміст: _____

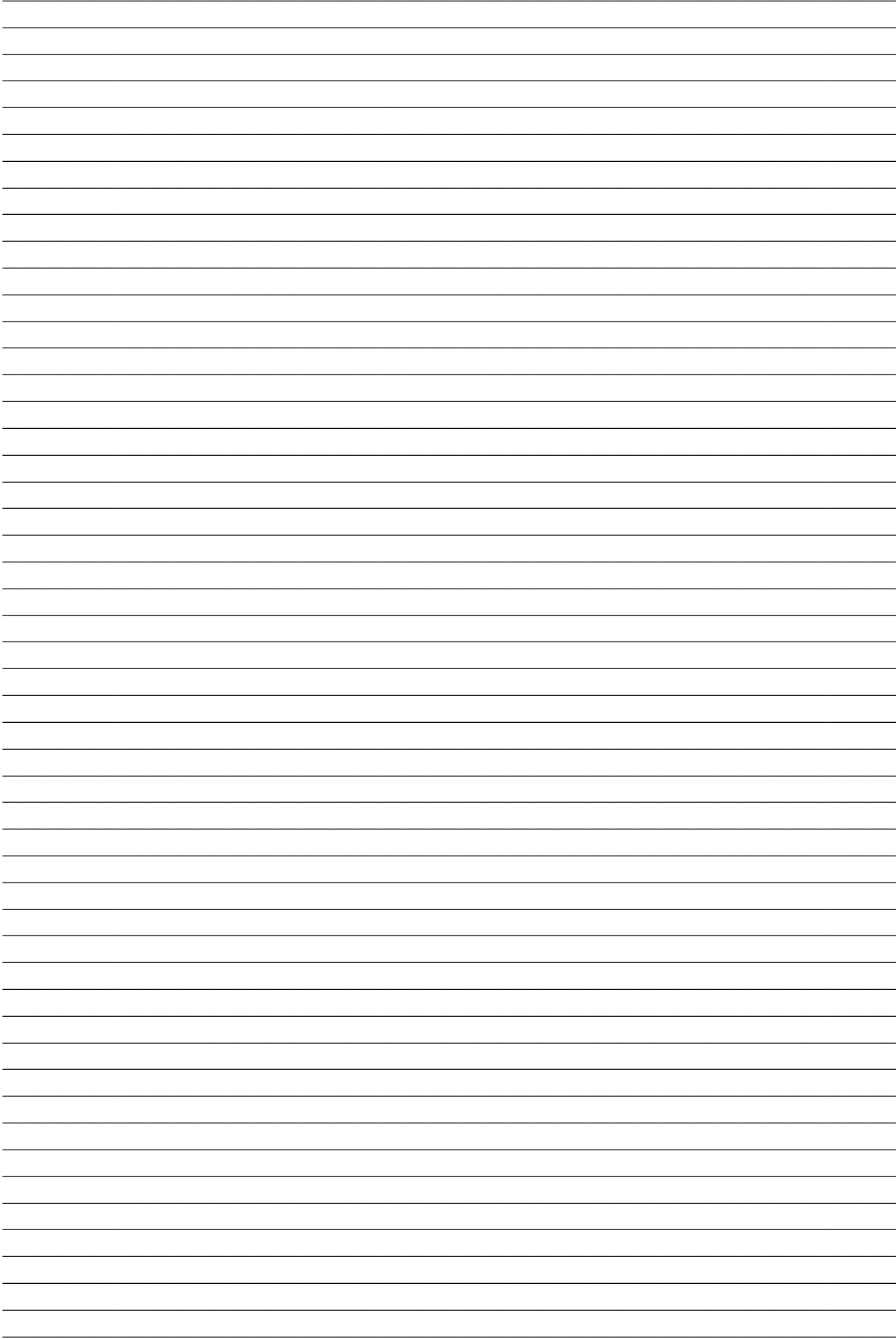
Вплив на розвиток: _____

Куток, зона діяльності: _____

Вміст: _____

Вплив на розвиток: _____

Фото предметно-розвивального середовища вікової групи

СЕМІНАР 21

НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мета: сформувати у студентів уявлення про сутність наступності дошкільної та початкової освіти; охарактеризувати структуру готовності дитини дошкільного віку до навчання у школі; описати особливості організації процесу адаптації старших дошкільників до шкільного навчання; формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Нормативно-правове забезпечення підготовки дитини до школи.
2. Базові якості особистості дитини – основа успішного навчання в школі.
3. Діагностика готовності дитини до школи.
4. Проблеми невідповідності дітей до шкільного навчання і шляхи їх подолання.

Допоміжна література

1. Панка В. Адаптація дітей до навчання у школі в діяльності психологічної служби: методичні рекомендації. Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013.
2. Максименко С.Д., Максименко К.С., Главник О.П. Готовність дитини до навчання. Київ: Мікрос-СВС, 2003. 94 с.
3. Беленька Г. & Шкляр Н. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ЗДО : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте нормативно-правове забезпечення підготовки дитини до школи та прослідкуйте наступність між освітніми напрямками й освітніми галузями Державних стандартів (2 бали).

Освітні напрями Державного стандарту ЗДО

Освітні галузі Державного стандарту ЗДО

СЕМІНАР 22

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ЗДО У ВИХОВАННІ, НАВЧАННІ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: сформувати у студентів уявлення про сутність сім'ї як інститут соціалізації дошкільника; охарактеризувати загальні особливості формування особистості дошкільника в сім'ї, ознайомити з особливостями організації взаємодії сім'ї і ЗДО; формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

План

1. Сім'я як основа соціалізації особистості
2. Теоретико-методологічні основи сімейного виховання
3. Особливості взаємодії сім'ї та ЗДО

Допоміжна література

1. Антипина Р. А. Нові форми роботи з батьками в сучасному ДНЗ. Вихователь ДНЗ. 2011. №12. С.88-94.
2. Жейнова, С. & Гузь В., Таган Л. Організаційно-педагогічні умови ефективної взаємодії дошкільного закладу з сім'єю. Науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок». 3 (158), 2018, С.27–30.
3. Каньоса Н. Г. Теорія та методика співпраці ЗДО з родинами: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 121 с.
4. Тонкова Ю.М. Сучасні форми взаємодії ДНЗ і сім'ї. Проблеми і перспективи розвитку освіти: матеріали міжн. заоч. конфер. Перм: Меркурій, 2012. С. 71-74.
5. Шаповалова, О. В.. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Суми: Редакційно-видавничий відділ СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019, 225 с.

4. На основі вивчення навчально-методичної літератури запропонуйте діагностичні методики вивчення сім'ї (3 бали)

Діагностична методика вивчення сім'ї

Назва _____

Мета дослідження _____

Матеріали та обладнання _____

Процедура дослідження _____

Інструкція досліджуваному _____

Обробка й аналіз результатів _____

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і семінарських занять четвертого змістового модуля «Взаємодія закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом теоретичного матеріалу, а також сформованості у нього методичних умінь вирішувати педагогічні завдання.

Орієнтовний перелік завдань теоретичного блоку:

1. Освітній процес у закладі дошкільної освіти. Організація життя та діяльності дітей у різних вікових групах впродовж дня.
2. Предметно-розвивальне середовище вікової групи ЗДО як складова освітнього процесу.
3. Планування освітнього процесу в ЗДО.
4. Нормативно-правове забезпечення підготовки дитини до школи.
5. Базові якості особистості дитини – основа успішного навчання у школі.
6. Діагностика готовності дитини до школи.
7. Проблеми невідповідності дітей до шкільного навчання та шляхи їх подолання.
8. Сім'я як основа соціалізації особистості.
9. Теоретико-методологічні основи сімейного виховання.
10. Особливості взаємодії сім'ї та ЗДО.

Варіант завдання для розробки дидактичної гри або вправи:

Розкрийте особливості наступності ЗДО та школи за напрямками:

- робота з дітьми;
- робота з педагогами;
- робота з батьками.

Назвіть всі форми, опишіть один з напрямів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Антонова, О.Є. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів: вид. 2-ге, доп. і перероб. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 100 с.
2. Крутій К.Л., Фунтікова О.О. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. Крутій К.Л., Фунтікова О.О. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД., 2010. 324 с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. 4-те видання, перероблене. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
4. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2007. 352 с.

Інформаційні ресурси

Корисні посилання:

1. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – Урядовий портал.
2. <http://www.mon.gov.ua/> – Міністерство освіти і науки України.
3. <https://mon.gov.ua/ua/tag/doshkilna-osvita> – Міністерство освіти і науки України.
4. <http://www.doshkillia.ua/> – Асоціація працівників дошкільної освіти.
5. <http://vak.in.ua/howto.php> – Автоматичне оформлення літератури за вимогами ВАК України.
6. <http://translit.kh.ua> – Сайт автоматичної транслітерації.
7. <http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/programy.html> – Програми розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку.
8. <https://innovationhouse.org.ua/> – Дімінновацій.
9. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijna-skarbnichka> – Майстерня педагога дошкільної освіти.
10. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/perelik-igrovogo-ta-navchalno-didaktichnogo-obladnannya> – Перелікігрового та навчально-дидактичного обладнання для ЗДО.
11. http://www.parta.com.ua/ukr/referats/pedagogics/ukr_lang/ – Пошук матеріалу реферативного характеру.
12. <http://nus.org.ua/> – Нова Українська школа.
13. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-rochatkovoyu-osvitoyu> – Наступність між дошкільною та початковою освітою.
14. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/orgaizaciyi-yaki-zajmayutsya-pitannyaми-buingu-v-ukrayini> – Організації, які займаються проблемами булінгу в Україні.
15. <https://www.dilovamova.com/> – Українське ділове мовлення.
16. <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/index> – Комітет з питань освіти і науки.
17. <http://www.osvita.org.ua/> – Освітній портал.
18. <http://ped.sumy.ua/> – Українська педагогіка.
19. <http://www.znannya.org/> – Портал Знань.
20. http://www.ednu.kiev.ua/index_u.htm – Освітня мережа України.
21. <http://originweb.info/> – Научно-образовательний портал.

Наукові бібліотеки:

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
2. <http://nplu.org/> - Національна парламентська бібліотека України.
3. <http://www.dnpb.gov.ua/> – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.

4. www.edu-ua.net/library – Державна освітянська бібліотека України.
5. <http://lib.npu.edu.ua/> – Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені Н.П. Драгоманова.
6. <http://www.npu.edu.ua/ua/e-biblioteka> – Електронна бібліотека Національного педагогічного університету імені Н.П. Драгоманова.
7. <http://enpuir.npu.edu.ua> – Електронний депозитарій Наукової бібліотеки НПУ ім. М. П. Драгоманова.
8. www.ukrlibworld.kiev.ua – Бібліотечний світ України.

Сайти українською мовою для розвитку дитини:

1. <http://levko.info/> – сайт для дітей та батьків, що пропонує великий вибір ігор, лічилок, загадок, віршів, казок, аудіо та відеоматеріалів, поради з рукоділля, розмальовки, найпростіші кулінарні рецепти для малечі, та сценарії дитячих свят.
2. <http://www.nosiki.cv.ua/> – сайт присвячений дошкільнятам та ранньому розвитку дитини. Тут розміщені дитячі музичні альбоми, відео-презентації, мультфільми, ігри, сценарії свят, аудіокниги та ще багато цікавого.
3. <https://pustunchik.ua/ua> – інформаційно-розважальний портал присвячений розвитку, навчанню та відпочинку дитини. Сайт пропонує різноманітний контент: ігри, аудіотеку, творчість, рукоділля, дозвілля, віртуальну школу та багатоцікавого, що дозволить організувати відпочинок дитини.
4. <http://www.zrobysama.com.ua/> – цікавий сайт з рукоділля від Яни Смакули, що обов'язково сподобається діткам та батькам, які люблять проводити час разом та створювати речі своїми руками. Також тут зібрана велика кількість схем, матеріалів та уроків для початківців, які допоможуть опанувати мистецтво хендмейду.
5. <http://ww1.abetka-logopedka.org/> – сайт, який створила та веде патріотка Юля Турчина з Харкова. Тут визнайдете заняття для дітей, вірші, логопедичні чистомовки, кросворди, ігри, дитячі забавлянки, українські вірші, гуморески та корисну літературу. Потрібно додати, що Юля має донечку 5 років, тому всі матеріали пройшли своєрідне «тестування» та обов'язково повинні вам сподобатись.
6. <http://kazki-svitu.org.ua/> – гарно проілюстрований сайт для малят та їхніх батьків, який містить улюблені казки з усього світу українською мовою.
7. <http://chytanka.com.ua/> – дитяча публічна онлайн-бібліотека, в якій містяться книги українською мовою, які вже не можна придбати у книжкових магазинах. Однак ви маєте можливість завантажити на комп'ютер чи інший пристрій будь-яку з книг, представлених на сайті.
8. <http://www.megaznaika.com.ua/> – сайт для дітей та батьків, для вчителів початкових класів та вихователів дитячих садочків. На ньому зібрана величезна кількість цікавої та корисної інформації: казки, вірші, ігри, пісні, цікаві факти про різноманітні предмети та явища, про рослинний і тваринний світ, про людину та її діяльність.
9. <https://yankogortalo.com/> – україномовний сайт, що працює переважно на ниві дитячої літератури. Його авторами є Інга та Владислав, а Янко Гортало – то, звісно, псевдонім. Вони виховують 5 діток, то ж віршики, оповідки, ілюстрації, відеопрезентації, пісеньки й інші вигадки – це продукт натхнення великої родини.
10. <http://sonechko.pp.ua/> – один з найкращих україномовних сайтів, що має на меті навчити дітей робити добро, мати хороші думки та бути добрими. Тут багато розвиваючих мультфільмів, відеозагадок, розвиваючих уроків, казок, творчих майстер-класів і дитячих пісень українською мовою.
11. <http://hutsul.museum> – сайт Національного музею Народного мистецтва Гуцульщини та Покуття.
12. <http://traditions.in.ua/> – Сайт «Ізпокоління в покоління – українські традиції».

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклад конструювання педагогічної категорії

1. Розвиток особистості – процес формування психічних якостей і властивостей особистості, що дозволяють пізнавати оточуючий світ.

(С.П. Баранов)

2. Розвиток людини – це процес становлення її особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих соціальних і природних процесів.

(Ю.К. Бабанський)

3. Розвиток людини – незворотня, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів.

(Вікіпедія)

Розвиток – процес послідовних кількісних і якісних змін в організмі людини під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих, соціальних і природних процесів.

Реклама періодичної педагогічної преси

Мета: ознайомлення студентів із сучасною періодичною педагогічною пресою.

Підготовча робота щодо виконання завдання:

- а) самостійний вибір педагогічного періодичного видання;
- б) робота з обраним періодичним виданням: попередній перегляд; підбір цікавого матеріалу; читання та конспектування.
- в) підготовка плану-конспекту виступу (на окремому зручному аркуші) з виділенням таких частин: *орґмомент, тема, мета доповіді, зміст, підсумки.*

Характеристика видання під час заняття:

- організаційний момент – повідомлення виду роботи й організація аудиторії для фіксації запропонованої інформації у визначеному розділі робочого зошиту;
- представлення та показ періодичного видання (бібліографія);
- коротка характеристика постійних і змінних рубрик (з опорою на інформацію, підготовлену на дошці);
- висновок-резюме реклами педагогічного періодичного видання (може бути представлена у віршованій формі, у вигляді реклами окремого найбільш цікавого, надумку виступаючого, розділу або статті, або в іншій формі викладу за вибором).

Оформлення дошки:

- назва видання; періодичність;
- видавництво; обсяг;
- постійні рубрики;
- змінні рубрики;
- виставка видань.

Час виступу – 5-7 хвилин.

Аналіз виконання завдання проводиться викладачем та студентами відповідно до названих вимог, які присутні у виступі.

Правила написання анотації

Будь-якій науковій статті передує анотація. Анотація (від лат. *annotatio* – зауваження, примітка) – коротка узагальнювальна характеристика книги чи статті тощо, яка розкриває її зміст, структуру й інші особливості.

Анотування – це один з видів скороченої форми представлення наукового тексту. Її призначення – привернути увагу читача, пробудити його інтерес до суті дослідження за допомогою мінімальної кількості мовних засобів.

Структура анотації. В анотації необхідно висвітлити основні розділи статті, поєднати їх і представити в короткій формі. Для неї характерні такі складники :

- *актуальність:* спочатку необхідно показати важливість дослідницької проблеми чи запропонованого проекту, які вивчалися; у читача відразу повинно скластися уявлення про те, чому обговорювана проблема потребує вивчення;

- *постановка проблеми:* після розкриття актуальності необхідно висвітлити наявну проблему, на вирішення якої і буде спрямований дослідницький проект (стаття). При читанні даного розділу анотації в читача повинно сформуватися враження, що без Вашого проекту «подальше життя просто неможливе»; предмет, тема, мета роботи (вказуються, якщо вони не зрозумілі із заголовка статті);

- *шляхи вирішення проблеми:* у цьому розділі анотації необхідно вказати конкретні кроки, спрямовані на вирішення зазначеної проблеми. У якісних дослідженнях (у яких немає опису експерименту й аналізу його результатів) це може бути перелік досліджуваних теоретичних питань. У кількісних дослідженнях (якщо в роботах є статистичні дані експерименту) в цьому розділі анотації перераховуються методики проведення експериментальної роботи, досліджувані змінні; метод або методологія (їх доцільно описувати в тому випадку, якщо вони різняться новизною або представляють інтерес з погляду цієї роботи);

- *результати та висновок:* у цій частині представляються кількісні або якісні результати дослідження; результати роботи описуються точно й інформативно (перевага віддається новим результатам і важливим даним довгострокового значення, а також тим, які, на думку автора, мають практичне значення); рекомендується використовувати загальні слова типу «довели ефективність» чи «виявилася неефективною», не згадуючи конкретних цифр, які можуть бути неправильно інтерпретовані. Насамкінець необхідно окреслити сферу впровадження результатів дослідження, зазначити, наскільки проведена робота розширила наявні уявлення про досліджувані питання або запропонувала нове розв'язання існуючої проблеми; висновки (можуть супроводжуватися рекомендаціями, оцінками, пропозиціями, гіпотезами, описаними в статті).

При написанні анотації варто звернути увагу на такі моменти:

- *ліміт слів:* при написанні анотації необхідно дотримуватися встановленого ліміту слів (100-250 слів);

- *узгодження часів:* анотації логічно писати в минулому часі;

- *структура:* при написанні анотації необхідно дотримуватися загальноприйнятої її структури;

- *простота у викладі матеріалу:* мова анотації повинна бути проста та зрозуміла широкому колу фахівців галузі. Рекомендується використовувати загальноприйняті терміни;

- *відсутність деталей:* в анотації необхідно уникати зайвих деталей і конкретних цифр;

- *ключові слова:* вони необхідні для пошукових систем і класифікації статей за темами. В інтересах автора варто вказати ту кількість ключових слів, яка необхідна для збільшення шансів знаходження статті через пошукові системи. Словосполучення вважаться одним ключовим словом. Кількість ключових слів – 5–8.

Існують такі вимоги до структури та змісту анотації:

Інформативність (не повинна містити загальних слів) і *змістовність* (відображати

основний зміст статті та результати досліджень). Анотація повинна в узагальненому вигляді представляти зміст статті. У тексті анотації не варто використовувати загальні фрази, а також вказувати несуттєві деталі та загальновідомі положення. Передісторія (історія питання) може бути наведена тільки в тому випадку, якщо вона прямо пов'язана з розкриттям мети дослідження. Наводяться основні теоретичні й експериментальні результати, фактичні дані, виявлені взаємозв'язки та закономірності.

Оригінальність. Варто уникати прямих повторів будь-яких фрагментів роботи. Назва статті не повинна дублюватися в тексті анотації.

Чіткість, логічність і зв'язність викладу. Текст авторського резюме повинен бути лаконічний і чіткий, вільний від другорядної інформації, зайвих вступних слів, загальних і незначущих формулювань.

Структурованість – слідування логіці опису результатів у статті.

Компактність. Обсяг анотацій до статей повинен становити від 100 до 250 слів.

Не рекомендується:

- вводити до анотації таблиці, малюнки, схеми, діаграми та формули;
- наводити посилання на номери публікацій зі списку літератури до статті;
- використовувати скорочення й умовні позначення, крім загальноживаних. Якщо скорочення все ж вводяться, то при першому вживанні необхідно дати їх розшифровку.

При написанні анотації необхідно пам'ятати, що для читачів, фахівців у даній галузі знань або тих, хто цікавиться зазначеною тематикою, вона буде надалі служити коротким рефератом, що дозволяє визначити необхідність звернення до повного тексту статті. За анотацією буде оцінюватися глибина проведеного дослідження, його новизна та актуальність.

Наприклад :

Назва: Педагогічна преса дошкільного спрямування 50–80-х років ХХ століття.

Вихідні дані: Літченко О. Д. Педагогічна преса дошкільного спрямування 50–80-х років ХХ століття. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. 2015. № 4. С. 254-259. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2015_4_48.

Текст анотації

У статті розкрито вплив педагогічної преси на становлення дошкільного виховання в 50–80-х роках ХХ століття. Описано категорійний апарат наукового пошуку, зокрема, зазначено, що «журнал (часопис)» визначається як видання, що виходить під постійною назвою, має постійні рубрики, містить статті, реферати, інші матеріали з різних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, літературно-художні твори, ілюстрації, фотографії. Розглянуто основні види видань педагогічної преси дошкільного спрямування, зокрема автором виділено «Світло», «Дошкольное воспитание» (1911–1917)», «Українське Дошкілля», «Дошкільне виховання», «Радянська школа», «Радянська жінка», «Україна», «Хлібороб України», «Колгоспник», «Рідна природа», «Кишечные инфекции», «Вісник Харківського університету», «Доповіді та повідомлення» (Ужгородський університет) та ін.

У статті відзначено, що єдина газета «Радянська освіта» не висвітлювала питань дошкільного виховання, науково-методичний збірник «Дошкільна педагогіка і психологія» мав великий інтервал між випусками (12 випусків за 17 років) та незначну читацьку аудиторію.

Проблеми дошкільного виховання вкрай рідко освітлювалися на шпальтах інших видань. З-поміж періодичних видань суттєву підтримку в поширенні й удосконаленні ідей дошкільного виховання відіграв часопис «Дошкільне виховання». Також у статті проаналізовано динаміку зростання зацікавленості журналом «Дошкільне виховання» та висвітлено вплив педагогічної преси на розвиток ідей виховання дітей дошкільного віку.

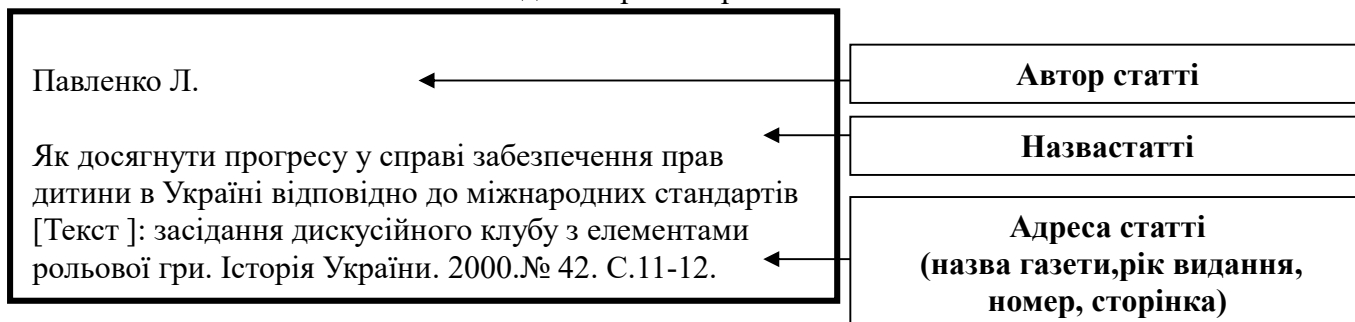
Картотека – це систематизоване зібрання карток, які містять довідкові чи облікові відомості про документи.

Види картотек:

- довідкова: виконані, невиконані;
- контрольна;
- тематична (кодифікаційна);
- за зверненнями громадян;
- допоміжна картотека.

Кожна картка картотеки містить опис, інформацію, яку беруть безпосередньо з джерела, що описується.

Модель картки картотеки

Бібліографічний огляд – бібліографічний посібник, що містить узагальнену характеристику сукупності документів, об'єднаних за певною ознакою, та побудований як послідовна, внутрішньо структурована розповідь про документи з посиланнями на бібліографічні описи цих документів.

Приклад оформлення картотеки з бібліографічним оглядом основних положень змісту

Вихідні дані: Літченко О. Д. Педагогічна преса дошкільного спрямування 50–80-х років ХХ століття. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. 2015. № 4. С. 254-259. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2015_4_48

Текст анотації

У статті розкрито вплив педагогічної преси на становлення дошкільного виховання в 50–80-х роках ХХ століття. Розглянуто основні види видань педагогічної преси дошкільного спрямування. Проаналізовано динаміку зростання зацікавленості журналом «Дошкільне виховання». Висвітлено вплив педагогічної преси на розвиток ідей виховання дітей дошкільного віку.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАКАЗ

№ 572 від 12 травня 2014 року

**Про затвердження
Методичних рекомендацій
щодо розроблення навчальної літератури
для дітей дошкільного віку**

Відповідно до пункту 2 розділу II Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року, затвердженої Законом України від 5 березня 2009 року № 1065-VI, з урахуванням рішення комісії з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2014 року (протокол № 4) та з метою унормування підходів до укладання навчальної літератури для дітей дошкільного віку і допомоги фахівцям у поліпшенні якості навчальної літератури для освітньої роботи з дітьми дошкільного віку в умовах варіативних форм надання дошкільної освіти наказую:

1. Затвердити Методичні рекомендації щодо розроблення навчальної літератури для дітей дошкільного віку (далі – Методичні рекомендації), що додаються.
2. Ректорам (директорам) інститутів післядипломної педагогічної освіти врахувати Методичні рекомендації в роботі з авторами та авторськими колективами з числа науково-педагогічних працівників зазначених закладів при створенні навчальної літератури для дітей дошкільного віку.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Заступник Міністра П. Б. Полянський

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки

12.05.2014 № 572

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо розроблення навчальної літератури для дітей дошкільного віку**

I. Загальні положення

1. Методичні рекомендації щодо розроблення навчальної літератури для дітей дошкільного віку (далі – Методичні рекомендації) підготовлено з метою допомогти фахівцям у поліпшенні якості навчальної літератури для освітньої роботи з дітьми дошкільного віку в умовах варіативних форм надання дошкільної освіти.

2. Розроблення навчальної літератури для дітей дошкільного віку ґрунтується на нормах законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року, затвердженої Законом України від 5 березня 2009 року № 1065-VI, постанови Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 781 «Деякі питання забезпечення підручниками та навчальними посібниками студентів вищих навчальних закладів, учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів та вихованців дошкільних навчальних закладів», Базового компонента дошкільної освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2012 року № 615. Методичні рекомендації розроблено також з урахуванням чинних Державних санітарних норм і правил «Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18 січня 2007 року № 13 і зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 30 січня 2007 року за № 77/13344, Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 17 червня 2008 року № 537 і зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 10 липня 2008 року за № 628/15319 (далі - Порядок), Державного стандарту України ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення», затвердженого наказом Держстандарту України від 23 лютого 1995 року №

58, інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Міністерства освіти і науки України щодо науково-методичного забезпечення системи освіти.

II. Види навчальної літератури для дітей дошкільного віку

1. Для дітей дошкільного віку розробляються і видаються з відповідним грифом Міністерства освіти і науки України або схваленням для використання в дошкільних навчальних закладах такі види навчальної літератури: навчальний посібник, енциклопедія, робочий зошит, альбом.

Зміст і спосіб укладання матеріалів у кожному з перелічених вище видів навчальної літератури передбачають можливість застосування цих видань у практиці дошкільної освіти через різні форми її надання (дошкільні навчальні заклади різних типів і форм власності, групи і центри підготовки до школи при загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах, соціально-педагогічний патронат, родинне виховання та інші).

Усі зазначені видання передбачають спільне опрацювання їхнього змісту дітьми з педагогами, батьками шляхом сприймання дітьми інформаційних й інструктивних текстів через транслявання їх дорослими (читання, переказування, пояснення, показ) та наочні матеріали, що містять видання.

2. Навчальний посібник – це вид навчальної літератури для спільної індивідуальної або групової роботи дорослих з дітьми дошкільного віку, призначений для реалізації освітніх завдань і вимог, що передбачені Базовим компонентом дошкільної освіти і чинними програмами розвитку, навчання і виховання, шляхом послідовного опрацювання вміщених інформаційно-пізнавальних матеріалів, системи навчально-розвивальних завдань ігрового, проблемно-пошукового, практичного характеру. Він є навчальним виданням, що повністю замінює підручник з огляду на вікові можливості і потреби розвитку дошкільників та особливості організації їхньої навчально-пізнавальної діяльності.

За тематичною змістовою спрямованістю навчальний посібник може бути односпрямованим (профільно-тематичним) або різноспрямованим (комбінованим).

Односпрямований (профільно-тематичний) навчальний посібник забезпечує формування уявлень, понять, знань, умінь, навичок з однієї із освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти, лінії розвитку дитини, змістового напрямку освітньої роботи або конкретної теми.

Різноспрямований (комбінований) навчальний посібник забезпечує інтеграцію змісту дошкільної освіти, сприяє реалізації програмових завдань із різних освітніх ліній, ліній розвитку, змістових напрямків освітньої роботи або конкретних тем, формуванню цілісного сприйняття картини світу, сприяє становленню різнобічно розвиненої особистості дитини дошкільного віку.

3. Енциклопедія – науково-популярне довідкове видання, у якому зведено основні відомості з однієї або різних галузей знань і практичної діяльності, пов'язаних із різними сферами дитячої життєдіяльності та узгоджених з освітніми лініями Базового компонента дошкільної освіти, лініями розвитку дошкільника, змістовими напрямками освітньої роботи, конкретними темами. Енциклопедія передбачає домірне віку дитини розширення обсягів пізнавальної інформації про природне, культурне, соціальне довкілля, простір власного «Я» дошкільника. Цей вид навчальної літератури призначений для спільної індивідуальної або групової роботи дорослих з дітьми дошкільного віку, спрямованої на задоволення інтелектуальних інтересів, пізнавальних потреб дошкільників, і не передбачає безперервного читання.

Енциклопедичні матеріали рекомендується розміщувати у порядку, зручному для їх швидкого пошуку. При укладанні енциклопедії за основу може братися певний спосіб організації матеріалів: алфавітний, системний (або логічно-тематичний).

Алфавітне укладання засноване на розміщенні окремих, не пов'язаних між собою статей в алфавітному порядку. Алфавітний принцип укладання полегшує пошук інформації у великих за обсягом енциклопедичних виданнях і орієнтований на дорослого користувача. Оскільки енциклопедії для дітей дошкільного віку невеликі за обсягом і передбачають

можливість пошуку інформації самими дітьми, які не вміють читати, то цей спосіб організації матеріалу в енциклопедіях для дошкільників не є провідним.

Системне (логічно-тематичне) укладання вирізняється упорядкуванням матеріалів у певній системі за тематичними розділами і підпорядкованими їм підрозділами, порядок яких зумовлюється логікою викладу інформації за принципом «від простого – до складного», «від знайомого, близького – до нового, віддаленого». Саме тому цей спосіб організації енциклопедичних матеріалів є найбільш прийнятним при створенні енциклопедії для дітей дошкільного віку. Її змістове наповнення, укладене таким чином, сприятиме розширенню, уточненню, систематизації і закріпленню знань, уявлень дітей.

Усі частини енциклопедії (томи, розділи тощо) рекомендується укладати в однаковий спосіб, в одному літературному і художньому стилі.

За призначенням і змістовим наповненням енциклопедія для дошкільників може бути універсальною, спеціалізованою, регіональною.

Універсальна енциклопедія охоплює широке коло відомостей про людину і світ навколо неї в межах різних сфер дитячої життєдіяльності і тих змістових напрямів, тем освітньої роботи, які визначаються завданнями і змістом загальнопізнавального розвитку відповідно до чинних програм і Базового компонента дошкільної освіти. Вона має на меті формування у дитячій свідомості цілісного світосприйняття.

Спеціалізована енциклопедія для дітей дошкільного віку носить профільно-тематичний характер, містить інформацію з окремих або кількох близьких, взаємопов'язаних загальнопізнавальних тем у межах основних змістових напрямів освітньої роботи, узгоджених із чинними програмами і Базовим компонентом дошкільної освіти.

Регіональна енциклопедія для дітей дошкільного віку упорядковується як універсальна або спеціалізована й містить домірні віку дітей, відповідні вимогам чинних освітніх програм і Базового компонента дошкільної освіти зведені відомості про особливості того чи іншого регіону України, планети.

За структурою енциклопедія для дітей дошкільного віку може бути одностомним чи багатостомним (із 2 і більше нумерованих томів, що становлять єдине ціле за змістом, способом організації матеріалів, оформленням) виданням.

4. Робочий зошит – різновид практикумів. Він є навчальним неперіодичним виданням, упорядкованим на дібраних у системі розвивальних, виховних, дидактичних завданнях, вправах і спрямованим на закріплення у дітей набутих уявлень, формування й закріплення практичних умінь, навичок відповідно до вимог певного блоку, змістового напрямку чинної освітньої програми/програм.

Робочий зошит варто укладати в комплекті з навчальними посібниками для дітей дошкільного віку подібно до того, як робочий зошит для школярів укладається до певного підручника з тієї чи іншої навчальної дисципліни. Такий підхід забезпечує цілісність і системність розвивально-навчальних впливів для реалізації окреслених авторами комплексу програмових освітніх завдань.

Оскільки освітня робота з дітьми дошкільного віку не має розподілу змісту на окремі навчальні дисципліни і курси, викладені в підручниках, не реалізується за обов'язковими навчальними посібниками й здійснюється на засадах інтеграції в безпосередній психолого-педагогічній взаємодії дорослого з дітьми із застосуванням широкого арсеналу засобів і посібників, то робочі зошити для дітей дошкільного віку можуть укладатися і як самостійні видання, призначені для виконання певних програмових завдань, або як складова комплекту до освітньої програми та/чи методичного посібника.

5. Альбом – комплектне аркушеве або книжкове видання, яке має або не має пояснювального тексту.

Аркушеве видання може укладатися як комплект картин, картинок, ілюстрацій, фоторепродукцій, окремих карток із поданими в малюнках, схемах завданнями. Воно призначається для колективної (фронтальної, підгрупової) та індивідуальної роботи з дітьми.

Книжкове видання розробляється для індивідуальної, самостійної діяльності дитини з виконання розвивальних ігрових, творчих вправ і завдань прикладного характеру, зокрема: з малювання, аплікації, ліплення, конструювання, художньої праці – з використанням різних матеріалів, традиційних і нетрадиційних технік.

III. Рекомендації до укладання навчального посібника

1. Змістове наповнення навчального посібника для спільної освітньої роботи дорослих з дітьми дошкільного віку рекомендується укладати з дотриманням таких вимог:

- чітке визначення вікової адресації і освітньої мети;
- узгодження з положеннями Базового компонента дошкільної освіти щодо формування життєвих компетенцій за відповідними освітніми лініями;
- забезпечення реалізації чинних комплексних чи/та парціальних освітніх програм або їх окремих змістових розділів;
- опора на результати сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень, здобутки перспективного педагогічного досвіду;
- відповідність сучасним науково обґрунтованим і перевіреною практикою методикам, технологіям освітньої роботи, інтересам, можливостям і потребам розвитку дітей дошкільного віку;
- інноваційна спрямованість, новизна, оригінальність авторських підходів до упорядкування, змістового наповнення, художнього оформлення;
- передбачення трансляції інформації, завдань до дитини через дорослого, спільного опрацювання розвивально-навчального матеріалу шляхом читання/слухання, обговорення, відповідей на запитання, виконання завдань за малюнками, схемами тощо;
- відсутність практичних завдань прикладного характеру на сторінках посібника (штригування, креслення, малювання, розфарбовування, вирізування тощо), можливість багатократного використання посібника в освітній роботі з дітьми;
- сприяння цілісному і різнобічному (фізичному, пізнавальному, мовленнєвому, соціально-моральному, емоційно-ціннісному, художньо-естетичному, креативному) розвитку дітей;
- можливість творчого варіювання змісту з урахуванням потенціалу різних категорій дорослих користувачів, вікових та індивідуальних особливостей розвитку дітей.

2. Навчальний посібник може структуруватися за такою схемою: зміст, вступ (передмова), основна частина, додатки (за потреби).

3. У вступі (передмові) до навчального посібника розкриваються актуальність, відповідність вимогам Базового компонента дошкільної освіти, чинних освітніх програм; визначаються вікова адресація, мета і завдання навчального посібника; роз'яснюються основні підходи до укладання матеріалів, структура посібника, способи його використання у процесі організації дитячої життєдіяльності.

4. В основній частині навчального посібника рекомендується передбачити наявність таких компонентів:

- систематизований у логічній послідовності виклад пізнавальної інформації розвивального, виховного, навчального характеру, що подана у невеликих за обсягом і доступних за змістом і формою подання інформаційних та інструктивних текстах, які педагоги чи батьки читають, інтерпретують дітям;
- чітко сформульована в інструкціях, запитаннях система ігрових завдань, проблемно-пошукових ситуацій для актуалізації життєвого досвіду дітей, розширення, уточнення, систематизації і закріплення їхніх знань, умінь, навичок, розвитку особистісних базових якостей, пізнавальних психічних процесів тощо;
- малюнки, фотографії, ілюстрації, схеми, інші зображення, що конкретизують інформацію, унаочнюють зміст завдань, адекватно сприймаються і є зрозумілими дітям дошкільного віку.

5. Додатки до основної частини не є обов'язковими у структурі навчального посібника. Вони укладаються за потреби. Додатки адресуються дорослим користувачам (педагогам і батькам).

Додатки можуть бути подані у різній формі, зокрема:

- стислі методичні поради, у яких розкриваються форми роботи з дітьми, способи організації дітей під час роботи з посібником, методи і прийоми психолого-педагогічної взаємодії дорослого з дітьми, особливості розподілу вміщеного матеріалу при плануванні освітнього процесу, частотність і тривалість занять із матеріалами посібника;
- зразки, шаблони, викрійки роздаткового дидактичного, ігрового матеріалу, який пропонується для виконання завдань;
- добірки невеликих за обсягом літературних форм (оповідання, казки, вірші, загадки, скоромовки, прислів'я, лічилки та ін.), ігор та ігрових вправ для використання під час опрацювання матеріалів посібника додатково до основного змісту із визначенням відповідних розділів, сторінок, окремих завдань посібника, з якими співвідносяться подані у додатках матеріали тощо.

IV. Рекомендації до укладання енциклопедії

1. Змістове наповнення енциклопедії для дітей дошкільного віку характеризується такими особливостями:

- має чітку вікову адресацію;
- орієнтоване на інтереси, можливості, потреби розвитку дітей дошкільного віку;
- акумулює у собі основні знання з певних пізнавальних тем і окремих питань;
- містить науково достовірну, вивірену, бездискусійну (що не є наближеною, неперевіреною, науково не підтвердженою і не викликає суперечок, дискусій) інформацію з різних загальнопізнавальних тем, узгоджених зі змістом освітніх програм розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку та вимогами Базового компонента дошкільної освіти щодо формування життєвих компетенцій за відповідними освітніми лініями;
- поєднує наукову чіткість, стислість, лаконічність формулювань із логікою викладу матеріалу;
- вирізняється популярністю викладу, розрахованого на особливості сприймання, усвідомлення, збереження і відтворення інформації дітьми дошкільного віку;
- укладене без вживання вузькофахових термінів, професіоналізмів, розмовної, просторічної лексики, вставних слів і зворотів, емоційно забарвлених оцінок, скорочень;
- передбачає трансляцію інформації до дитини через дорослого, спільне опрацювання розвивально-навчального матеріалу шляхом читання/слухання, обговорення, відповідей на запитання, розглядання малюнків, фотоілюстрацій, схем тощо;
- не містить практичних завдань прикладного характеру на сторінках видання (штригування, креслення, малювання, розфарбовування, вирізування тощо).

2. Енциклопедія може структуруватися за такою схемою: зміст, вступ (передмова), основний текст з ілюстраціями, використані джерела інформації.

3. У вступі (передмові) до енциклопедії для дітей дошкільного віку розкривається загальнопізнавальна спрямованість видання; визначаються його вікова адресація і мета; роз'яснюються основні підходи до укладання, структурування матеріалів, способи пошуку інформації тощо.

4. В основному тексті енциклопедій для дітей дошкільного віку рекомендується дотримуватися таких позицій:

- виклад енциклопедичного матеріалу у формі коротких статей (статті-огляди, статті-довідки, статті-тлумачення) у систематизованому порядку для читання дітям та обговорення з дорослим;
- ілюстрування чіткими, точними, виразними малюнками, фотографіями, схемами відповідно до змісту тексту, які унаочнюють пізнавальну інформацію і однозначно сприймаються дітьми;

- наявність завдань у формі запитань, розвивальних ігор і вправ, пошуково-дослідних ситуацій, простих експериментів та ін. з метою перевірки, закріплення, застосування отриманих уявлень, знань, формування елементарних умінь (такі завдання передбачаються залежно від авторської концепції укладання видання, а тому не є обов'язковими).

5. Використані джерела інформації подаються у кінці видання і містять перелік наукових, науково-популярних видань, із яких було взято відомості при укладанні енциклопедичного матеріалу і якими можуть скористатися дорослі користувачі (педагоги, батьки) для уточнення, перевірки, розширення інформації, а також пізнавальних видань для дітей, які варто додатково опрацювати з метою поглиблення уявлень дітей з певних тем і питань, що викликали у них поглиблений інтерес.

V. Рекомендації до укладання робочого зошита

1. Робочий зошит призначається для індивідуальної роботи з дитиною і передбачає можливість активного діяльнісного, прикладного опрацювання його матеріалів (домальовування, розфарбовування, обведення, штрихування, з'єднання, вирізування, наклеювання тощо).

2. Робочий зошит для дітей дошкільного віку має таку специфіку укладання:

- усі завдання в ньому унаочнені в малюнках, ілюстраціях, графічних схемах або інших наочних матеріалах;

- за потреби завдання містять повні й часткові зразки виконання дій, а графічні вправи – ще й зорові орієнтири, підказки у вигляді крапок, стрілочок, пунктирних контурів та ін.;

- завдання і способи їх виконання мають бути зрозумілими дитині-користувачу вже з їхнього ілюстративно-графічного викладу;

- залежно від авторського задуму і концепції укладання для забезпечення зручності користування й самостійності дитини в опрацюванні вміщених завдань різні види робіт можуть виокремлюватися спеціальними умовними позначками, наприклад, «Розфарбуй», «Намалюй», «Послухай», «Поміркуй», «Розкажи» тощо;

- наочні матеріали, використані для викладу завдань, не повинні бути дрібними, містити багато додаткових деталей, які заважають сприйманню основного змісту зображеного;

- для виконання самостійних графічних завдань із малювання, проведення з'єднувальних ліній у зошиті залишається достатньо вільного місця; для штрихування, розфарбовування, обведення не пропонуються дрібні зображення зі складними контурними конфігураціями;

- для графічних вправ по клітинках і лініях пропонуються збільшені порівняно з учнівськими зошитами ліновані основи;

- завдання супроводжуються мінімізованими, лаконічними, конкретними інструкціями щодо змісту роботи і способів її виконання, сформульованими у зверненнях до дитини-користувача.

3. Основній змістовій частині робочого зошита передує короткий вступ (передне слово до педагогів і батьків), у якому викладаються роз'яснення цільового призначення і змістового наповнення видання, поради дорослим користувачам щодо організації роботи з матеріалами зошита. Вступ може супроводжуватися й зверненням до дитини-користувача з метою формування у неї інтересу до роботи з навчальною книжкою, правильної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності й досягнення успіхів у підготовці до школи.

VI. Рекомендації до укладання альбому

1. Подібно до інших видів навчальної літератури для дітей дошкільного віку, альбом має подвійну адресність: наочні матеріали і завдання до них адресовані дітям, а пояснювальний текст з методичними коментарями стосовно призначення даного видання й застосування його з освітньою метою – педагогам і батькам.

2. Подвійною адресністю зумовлена й структура альбому, якою передбачаються такі складники: вступ, основна частина, методичні рекомендації.

3. Вступ традиційно розкриває перед дорослим користувачем цільове призначення, специфіку комплектування альбому.

4. Основна частина і є власне альбомом з повним набором розроблених автором/авторами наочних матеріалів. Завдання до запропонованої наочності можуть розміщуватися по-різному: у книжковому виданні поряд із наочністю, у комплектному аркушевому виданні – на звороті карток, на внутрішньому і зовнішньому боці обкладинки або в окремих методичних рекомендаціях до альбому.

5. Методичні рекомендації розкривають особливості організації освітньої роботи з матеріалами альбому, керівництва пізнавальною, мовленнєвою, художньо-практичною, образотворчою діяльністю дітей. Вони можуть містити методичні розробки основних форм організації дитячої життєдіяльності, зручних для опрацювання альбомних матеріалів, та орієнтовні переліки завдань з їх використанням. Залежно від обсягу методичних коментарів, загального обсягу і формату видання (книжкове чи аркушеве) методичні рекомендації входять до самого альбому, іноді поєднуючись зі вступним словом, або видаються окремою брошурою у комплекті з альбомом і докладаються до нього.

VII. Затвердження навчальної літератури для дітей дошкільного віку

1. Згідно з Порядком, зазначеним у пункті 1 розділу II цих Методичних рекомендацій, навчальним посібникам, енциклопедіям, робочим зошитами і альбомам для дітей дошкільного віку надається схвалення для використання в дошкільних навчальних закладах або гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України».

2. Відповідно до пунктів 2.3, 2.4 Порядку для одержання схвалення для використання в дошкільних навчальних закладах або грифа Міністерства освіти і науки України рукописи зазначених видів навчальної літератури подаються автором (колективом авторів), видавництвом або іншими фізичними та юридичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, що мають виключні права на використання твору, до Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, на який покладається організація проведення науково-методичних експертиз і роботи комісії з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (спільно з департаментом дошкільної і загальної середньої освіти Міністерства освіти і науки України).

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти Ю. Г. Кононенко

Вимоги до наочного матеріалу

Наочний матеріал повинен відповідати певним вимогам:

- предмети для рахунку та їх зображення мають бути відомі дітям, вони беруться з навколишнього життя;
- щоб навчити дітей зіставляти кількості в різних сукупностях, необхідно урізноманітнити дидактичний матеріал, який можна було б сприймати різними органами чуття (слух, візуально, на дотик);
- наочний матеріал повинен бути динамічним і в достатній кількості; відповідати гігієнічним, педагогічним і естетичним вимогам;
- виступати в матеріальній формі та виконувати свою основну функцію: бути таким засобом праці, який забезпечує реалізацію діяльності вихователя та дітей у процесі навчання та виховання;
- бути орієнтованим на цілі навчання, тобто сприяти їх досягненню;
- бути інструментами реалізації методів і прийомів, що застосовуються у навчально-виховному процесі, та забезпечувати управління діяльністю вихователя та дітей;
- відповідати сучасним досягненням методики та сприяти реалізації новітніх технологій навчання та виховання.

Гігієнічні вимоги до видань для дітей

(Див. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей [Електронний ресурс] : ДСанПіН 5.5.6 – 138 – 2007. – Режим доступу: <http://www.balance.ua/ua/news/detail/6163/>. – Назва з екрана)

5.1. Загальні гігієнічні вимоги.

5.1.1. Якщо читацька адреса видання охоплює дві або більше вікові категорії, видання потрібно оформлювати згідно з вимогами для молодшої з указаних груп.

5.1.2. Заборонено друкування видання способом глибокого друку. Не дозволяється друкувати видання для першої та другої вікових груп способом високого друку з використанням форм, які містять сплав на основі свинцю.

5.1.3. Скріплення блоку шиттям наопашки заборонено для таких видань: у палітурках; в обкладинках з товщиною блоку більше 10-ти мм.

5.1.4. Забороняється друкувати текст на кольоровому, сірому фоні, на ділянках багатоколірних ілюстрацій оптичною густиною більше 0,3 мм.

5.1.5. У разі друкування чорною фарбою інтервал оптичних густин між елементами зображення тексту та папером у виданні повинен бути не менше 0,7 мм.

5.1.6. Для всіх видів видань установлюється обов'язковий мінімальний розмір двох корінцевих полів на суміжних сторінках не менше 26 мм, при цьому розмір корінцевого, верхнього, зовнішнього, нижнього полів повинен бути не менше 10 мм. Дозволяється на полях, крім корінцевого, розміщувати умовні позначення завдань, наочні зображення, текст обсягом не більше 50 знаків на відстані не менше 5 мм від поля.

5.1.7. Заборонено використовувати в підручниках і навчальних посібниках для всіх вікових груп:

- для основного та додаткового тексту виворітний шрифт, кольорові фарби, кольорові фарби на кольоровому фоні;
- для виділеного тексту – виворітний шрифт і кольорові фарби на кольоровому фоні;
- кольоровий і сірий фон у робочих зошитах, прописах на ділянках, передбачених для письма;
- розміщувати текст на трьох і більше шпальтах;
- скріплення блоку шиттям наопашки, безшовне клейове скріплення блоку.

5.1.8. У виданнях, функційно призначених для розфарбування, лінія малюнка повинна бути товщиною не менше 2-ох пунктів, мінімальний окремих елемент малюнка повинен бути не менше 5-ти мм.

5.1.9. Забороняється застосування у виданнях для всіх вікових груп шрифтів вузького накреслення, крім заголовків.

5.1.10. У виданнях для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку пробіл між словами повинен бути не менше кегля шрифту тексту.

5.1.11. Забороняється застосування в навчальних виданнях для всіх вікових груп медієвальних шрифтів.

5.2. Вимоги до видань першої групи.

5.2.1. Довжина рядка тексту, збільшення інтерліньяжу, гарнітура шрифту залежно від кегля шрифту видання, що випускається із застосуванням шрифтів на кириличній та латинській графічній основі, повинні відповідати вимогам.

Довжина рядка не регламентується при обсязі тексту до 200 знаків на полосі.

Таблиця

Кегль шрифту не менше	Збільшення інтерліньяжу, пункти не менше	Довжина рядка				Характеристика шрифту		
		мінімальна		максимальна		група	місткість не більше	накреслення вічка
		квадрати	мм	квадрати	мм			
20 і більше	2	6 2/1	117	9 1/2	171	рублені, нові мало-контрастні	5,0 (5,5) **	нормальне або широке світле пряме
16-18	4	6 2/1	117	9 1/4	167	рублені, нові мало-контрастні	6,0 (6,6) **	нормальне або широке світле пряме
14	4	6	108	8 1/2	153	рублені	6,7 (7,4) **	широке або над-широке світле пряме
12*	2	5	90	8 1/2	153	рублені	7,7	нормальне, широке або дуже широке світле пряме

* Для додаткового тексту обсягом не більше 200 знаків на полосі.

** Указана місткість шрифту для видань на латинській графічній основі.

5.2.2. Для друкування основного тексту на кольоровому, сірому фоні та на ділянках багатокольорних ілюстрацій потрібно застосовувати таке шрифтове оформлення видання, з урахуванням вимог пункту 5.1.4:

– рублені шрифти широкого світлого прямого накреслення з місткістю не більше 5 знаків у квадраті;

– кегль шрифту не менше 20-ти пунктів для обсягу тексту понад 200 знаків;

– кегль шрифту не менше 16-ти пунктів для обсягу тексту до 200 знаків;

– збільшення інтерліньяжу не менше, ніж на 4 пункти;

– довжина рядка та місткість шрифту – відповідно до вимог табл. 1 та пункту 5.2.1.

5.2.3. Для основного тексту видання, що випускається із застосуванням шрифтів на латинській графічній основі, потрібно використовувати шрифт кеглем не менше 16 пунктів відповідно до вимог, викладених у табл. 1 та пункті 5.2.1.

5.2.4. Забороняється друкувати основний текст:

– виворотним шрифтом;

– кольоровими фарбами, крім виокремленого тексту.

5.2.5. Забороняється складання тексту в декілька шпальт, крім віршів.

5.2.6. Вірші допускається складати у дві шпальти тільки в разі відстані між шпальтами не менше 1/3 максимальної довжини рядка в шпальтах.

5.2.7. Шрифтове оформлення та поліграфічне виконання додаткового та виокремленого тексту повинен відповідати вимогам, викладеним у табл. 1 та пункті 5.2.2.

Потрібно застосувати шрифти напівжирного накреслення кеглем, не меншим від кегля шрифту основного тексту. Дозволяється застосування рисованих шрифтів кеглем не менше 20 пунктів зі збільшенням інтерліньяжу на 6 пунктів.

5.2.8. Для друкування виокремленого тексту кольоровими фарбами потрібно застосовувати кегль шрифту не менше кегля шрифту основного тексту. Не дозволяється

друкувати виокремлений текст кольоровими фарбами на кольоровому фоні, багатоколірних ілюстраціях, і не можна друкувати виворотним шрифтом.

5.2.9. Поліграфічне виконання видання повинно бути однаковим в усьому обсязі видання.

5.2.10. Для основного, додаткового та виокремленого тексту, крім заголовків, у виданні потрібно застосовувати шрифти не більше двох гарнітур або двох накреслень однієї гарнітури.

5.2.11. Лінію шрифту тексту відносно корінцевого згину на двох суміжних сторінках або розгортці не рекомендується розміщувати більше, ніж у двох напрямках.

5.2.12. Площа ілюстрацій на сторінці видання повинна бути не менше 50 %.

5.2.13. Рекомендована ілюстративність видання – не менше 75 %.

5.2.14. Ілюстрації та текст на сторінці повинні бути розміщені так, щоб обсяг безперервного читання не перевищував 50–100 знаків. Дозволяється збільшення обсягу безперервного читання до 100–150-ти знаків тільки у виданнях з підготовки до навчання для дітей 6 років.

5.2.15. Кількість перенесень на повноформатній сторінці тексту не повинно бути більше 4.

5.2.16. У виданнях, у вихідних відомостях яких указано «Для читання дорослими дітям», допускається шрифтове оформлення тексту кеглем не менше 12-ти пунктів.

Рекомендації щодо оформлення мультимедійних презентацій

Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, діаграми та графіки, слайд-шоу, звукове оформлення та дикторський супровід, відеофрагменти й анімацію, тривимірну графіку.

У чіткому визначенні, мультимедіа – це система комплексної взаємодії візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в одному цифровому відтворенні.

Основною відмінністю презентацій від решти способів представлення інформації є їх особлива насиченість змістом та інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися та реагувати на дії користувача.

Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентуються;
- підвищує оперативність і об'єктивність оцінювання результатів наукового дослідження;
- гарантує безперервний зв'язок у відносинах «журі – учень»;
- сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення учнів, формуванню операційного стилю мислення.

Рекомендації щодо презентування матеріалів у електронному вигляді

Загальна частина

Матеріали в електронному вигляді для супроводу доповідей представляються на електронних носіях у форматі електронних презентацій.

Структура матеріалів у електронному вигляді

Матеріали складаються зі слайдів:

- титульного;
- інформаційних;
- завершального.

У **титульному слайді** вказуються:

- тема науково-дослідницької роботи;
- прізвище, ім'я та по батькові доповідача;
- прізвище, ім'я та по батькові наукового керівника, наукове звання, посада.

Інформаційні слайди містять таку інформацію:

- актуальність досліджуваної проблеми;
- науковий апарат роботи;
- завдання дослідження;
- хід, зміст дослідження;
- результати дослідження;
- основні висновки.

Крім того, інформаційні слайди можуть містити діаграми та графіки, необхідні текстові, табличні й інші матеріали.

Вибір типу інформації, схем структуризації даних і порядок їх викладу здійснюється доповідачем відповідно до мети створення презентації.

Завершальний слайд містить подяку слухачам і глядачам за увагу.

Рационально використовувати наскрізну нумерацію слайдів, тобто титульний слайд – це слайд № 1, перший інформаційний слайд – це слайд № 2 і далі по порядку. Номер слайда відображається в правому верхньому кутку. На титульному та завершальному слайдах номер може не проставлятися.

Формат слайдів

Параметри сторінки:

- розмір слайдів має відповідати розміру екрана;

- орієнтація слайда – альбомна;
- ширина слайда – 24 см;
- висота слайда – 18 см;
- нумерувати слайди потрібно арабськими цифрами без знаків номера, рисочок тощо;
- формат показу слайдів – «Демонстрація».
- графічний і текстовий матеріали розміщуються на слайдах так, щоб ліворуч і праворуч від краю слайда залишалось чисте поле шириною не менше 0,5 см.

Фон слайдів

Фон є елементом заднього (другого) плану. Він має виділяти, підкреслювати інформацію слайда, але не затуляти її.

Використання різних фонів на слайдах у межах однієї презентації не створює відчуття єдності, зв'язності, стильності інформації.

Щоб уникнути цієї помилки, складання кольорової схеми презентації має починатися з вибору двох головних функціональних кольорів, які використовуються для фону та для звичайного тексту.

Поєднання двох кольорів – кольору тексту та кольору фону – істотно впливає на глядача: деякі пари кольорів не тільки стомлюють зір, але й можуть привести до стресу.

Традиція нашого сприйняття пов'язана з тим, що фон має бути світлим, а текст – темним. Цей контрастний образ прийшов від «книжкового» тексту. У друкованих текстах ми стикаємося з максимальним контрастом: чорний – білий. Ми до нього звикли, око він не стомлює. Проте сприйняття тексту з екрану має дещо іншу специфіку. Зокрема, екран генерує випромінювання, і тому різкий контраст кольору та фону втомлює око. Є прийоми, за допомогою яких можна цей різкий контраст пом'якшити. Наприклад, можна обрати фон і колір в одній гамі, тобто тільки зробити фон максимально світлим, а шрифт – темним.

Необхідно запам'ятати ще одне правило вибору фону.

Будь-який фоновий малюнок підвищує стомлюваність очей і знижує ефективність засвоєння презентованого матеріалу.

Використання фотографій як фону є не завжди вдалою ідеєю через труднощі з підбором шрифту. У цьому випадку треба або використовувати більш-менш однотонні, іноді – ледь розмиті фотографії, або розташовувати текст не на самій фотографії, а на кольоровій підкладці до неї. Проте такий варіант оформлення фону повинен бути виправданим метою презентації.

Заважає сприйняттю текстової інформації й використаний у презентації фон у вигляді анімованого об'єкта.

Рекомендується використовувати світлий фон слайдів (за кольорами: червоний – не менше 255 (яскравість цього кольору в отримуваному в цілому); зелений – не менше 225; синій – не менше 225; поєднання, що рекомендується, – 230, 240, 250).

Текст

У тексті варто дотримуватися єдиного стилю оформлення. Не експериментуйте зі шрифтами. Шрифт – складний елемент дизайну. Досить легко зіпсувати слайд невмілим використанням шрифтів.

Під час оформлення презентації краще використовувати такі шрифти:

- Arial;
- Comic Sans MS;
- Courier New;
- Georgia;
- Tahoma;
- Times New Roman;
- Verdana.

Вибір розміру (кегля) шрифту тексту

Кегль шрифту залежить від типу, фону презентації, проєкційних Дидактичних засобів (обладнання).

Не варто використовувати виділення підкресленням, тому що в сприйнятті активних користувачів Інтернету підкреслення пов'язане з гіперпосиланням.

Рекомендовані розміри шрифтів:

<i>Вид об'єкта</i>	<i>Розмір шрифту</i>
Заголовок слайда	22-30 pt
Підзаголовок	20-28 pt
Текст	18-22 pt
Підписи даних у діаграмах	20-24 pt
Підписи осей у діаграмах (якщо є)	18-22 pt
Заголовки осей у діаграмах (якщо є)	18-22 pt
Шрифт легенди	16-22 pt
Номер слайда	14-16 pt
Інформація в таблицях	18-22 pt

Рекомендовані кольори шрифтів (за адитивною колірною моделлю):

<i>Колір</i>	<i>Red</i>	<i>Green</i>	<i>Blue</i>
чорний	0	0	0
синій	0	0	255
темно-синій	0	0	125
червоний	255	0	0
темно-червоний	125	0	0
коричневий	125	125	0
зелений	0	255	0
темно-зелений	0	125	0
малиновий	125	0	125
бірюзовий	0	125	125

Колір і розмір шрифту мають бути підбрані так, щоб усі надписи чітко читалися на вибраному полі слайду.

Вимоги до вибору кольорів при оформленні презентації

Фізіологи та психологи вже давно займаються вивченням дії світла та кольору на фізичний і емоційний стан людини. Для створення ефективною та гармонійною презентації потрібно правильно вибрати її основний колір.

Основний колір презентації – це колір тла більшості слайдів, який і буде створювати загальний настрій глядача.

Під час вибору основного кольору потрібно зважати на так звану психологічну характеристику кольорів. Вона виражає вплив кольорів на психічний стан людини. Цей вплив може відрізнитися залежно від віку, соціального статусу та настрою людини.

Стимулювальні (теплі) кольори сприяють збудженню та діють як подразники (за спаданням інтенсивності впливу: червоний, помаранчевий, жовтий). Дезінтегрувальні (холодні) кольори заспокоюють, викликають сонливий стан (у тому самому порядку: фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений). Нейтральні кольори – світло-рожевий, жовто-зелений, коричневий.

Однак у більшості випадків кольори мають таку психологічну характеристику:

- червоний колір – енергійний, агресивний, збуджувальний, на певний час активізує всі функції організму, піднімає настрій;

- жовтий колір – зменшує втомлюваність, стимулює органи зору та нервову систему, сприяє розумовій діяльності та вирішенню проблем;

- зелений колір – фізіологічно найбільш сприятливий для людини, зменшує напругу та заспокоює нервову систему, на тривалий час збільшує працездатність, сприяє критичному та вдумливому підходу до вирішення проблем, зменшенню кількості помилок у прийнятті рішень;

- блакитний колір – знижує значення більшості фізіологічних властивостей організму пульсу, тиску, тону м'язів, - сприяє виникненню відчуття розчарування та підозри;
- синій колір – за дією схожий з блакитним, з більш вираженим ефектом, коли заспокоєння може переходити в пригнічення;
- фіолетовий колір – у чомусь поєднує властивості синього та червоного, може викликати неврівноваженість, відчуття незахищеності.

Наведені характеристики впливу деяких кольорів на психічний стан людини можуть також відрізнятися залежно від інтенсивності кольорів. За умови зменшення інтенсивності та яскравості кольору зменшується інтенсивність його дії на психіку людини. Варто також зважати на те, що простим, насиченим кольорам та їх контрастному поєднанню надають перевагу люди зі здоровою, не перевтомленою психікою. До цієї категорії належать діти, підлітки, люди фізичної праці, люди з прямим і відкритим характером. Для підтвердження цього положення достатньо звернути увагу на кольорову гаму виробів ужиткового мистецтва та виробів, призначених для дітей, особливо дошкільного віку. Така кольорова гама збуджує й активізує діяльність.

Малонасичені кольори з тонким поєднанням відтінків, з плавним переходом від одного відтінку до іншого викликають заспокоєння, потребують більш тривалого та вдумливого спостереження об'єктів, їм надають перевагу люди з доволі високим культурним рівнем, середнього та похилого віку, з інтелектуальним спрямуванням трудової діяльності, а також люди з утомленою або дуже чутливою нервовою системою. Тому ці кольори переважають в одязі людей старшого покоління, в інтер'єрі музеїв, лікарень.

Для презентації можуть бути використані певні поєднання кольорів:

- контрастні кольори – два кольори, між якими на кольоровому крузі знаходяться три проміжні кольори, наприклад, синій і червоний, фіолетовий і помаранчевий тощо;
- додаткові кольори – два кольори, що розміщені один напроти одного на кольоровому крузі, наприклад синій і помаранчевий, фіолетовий і жовтий тощо;
- монохроматичні (відтінкові) кольори – кольори, що розміщені в одному секторі на кольоровому крузі. Це фактично один колір з різною насиченістю;
- теплі кольори – кольори, що розміщені в правих секторах кольорового круга від червоного до жовто-зеленого;
- холодні кольори – кольори, що розміщені в лівих секторах кольорового круга від пурпурного до зеленого.

Як правило, у кольоровій гамі презентації використовуються 2–3 кольори. Можуть також використовуватися 2–3 кольори, що є відтінками основного та додаткових кольорів. Бажано, щоб кольорова схема була однаковою для всіх слайдів.

Текстова перевантаженість

Не розміщуйте на слайді все, що ви маєте намір сказати словами. Великий текст дуже важко читати та майже неможливо запам'ятати.

Прагніть максимально скоротити довжину речень, відмовитися від вставних конструкцій та інших граматичних «надмірностей». Текст у презентації повинен бути простим, лаконічним, таким, що нагадує тези (якщо, звичайно, ви не використовуєте цитати).

Оптимізуючи текст, подумки видаляйте по черзі кожне слово з речення і дивіться, чи зміниться його зміст. Якщо ні – безжально позбавляйтеся від цього слова.

Не пишіть весь текст прописними літерами.

СЛОВО, НАПИСАНЕ ЛИШЕ ПРОПИСНИМИ ЛІТЕРАМИ, ВТРАЧАЄ ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ І ЗЛИВАЄТЬСЯ З ІНШИМИ.

Розстановка пробілів

Під час набору тексту пробіли ставляться:

- після, а не дознаків: крапка; кома; двокрапка; крапка з комою; знак питання; знак оклику; завершальні лапки; дужка, що закриває текст;
- до, а не післязнаків: дужка, що відкриває текст, початкові лапки;
- між окремими словами.

Числові значення

Під час оформлення числових показників необхідно врахувати такі правила оформлення :

- при посиланні на роки певного століття, потрібно значення року вказувати арабськими цифрами, а століття – римськими (наприклад, 70-і роки XX ст.);
- не варто використовувати на слайді числове значення, оформлене у вигляді буквеного скорочення (наприклад, «млн.», «млрд.»); краще для сприйняття вживати арабські цифри (наприклад, «1 000 000», «1 000 000 000»);
- можна виділяти числові значення іншим кольором, розміром шрифту.

Графічні об'єкти в презентації

Використовуючи графічні об'єкти в презентації, необхідно врахувати деякі моменти :

1. Не використовуйте малюнки, фотографії поганої якості чи зі спотвореними пропорціями.

2. Коректно застосовуйте ілюстративний матеріал на слайді.

Багато, щоб зображення було не стільки фоном, скільки ілюстрацією тексту, яка допомагає по-новому його зрозуміти та розкрити. Одночасно треба продумати й фон малюнка, який би підкреслював усі його деталі. Підпис малюнка повинен розташовуватися під ним.

3. Рівномірно та раціонально використовуйте площу слайда.

Потрібно врахувати особливості сприйняття, які склалися в європейській традиції: інформація, особливо при переглядовому читанні, сприймається зліва направо і зверху вниз – відповідно до руху ока. Тому найважливіша інформація має розміщуватися зверху ліворуч. Врахувати ці особливості сприйняття потрібно під час розміщення на слайді тексту та графічного об'єкта.

Якщо текст первинний, а графіка – це всього лише ілюстрація, то краще розмістити текстовий фрагмент у лівому верхньому куті слайда, а графічний об'єкт – внизу праворуч.

Якщо ж графічний об'єкт є смисловою домінантою слайда, а текст – це коментар до малюнка, то в цьому випадку взаємне розташування потрібно зробити інакшим: малюнок – зверху ліворуч, а текст – внизу праворуч.

Діаграми

Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.

Дані та підписи не повинні накладатися одне на одне та зливатися з графічними елементами діаграми.

Структурні діаграми готуються за допомогою стандартних засобів малювання пакету MS Office.

Якщо під час форматування слайда необхідно пропорційно зменшити розмір діаграми, то розмір шрифтів реквізитів повинен бути збільшений з таким розрахунком, щоб реальне відображення об'єктів діаграми відповідало значенням, указаним у таблиці.

Під час вибору типу діаграми необхідно визначити тип порівняння даних: покомпонентне, позиційне, часове, почасткове чи кореляційне.

Кожному із цих типів порівняння відповідає один з п'яти основних типів діаграм: коло, лінійна (стрічкова), точкова діаграми, гістограма або графік.

Під час покомпонентного порівняння, передусім, показується розмір кожного компонента у відсотках від якогось цілого.

При позиційному порівнянні ми виявляємо, як об'єкти співвідносяться один з одним – чи однакові вони, більші або менші за інші.

Часове зіставлення показує, як змінюються дані в часі, що відбувається з тими чи іншими показниками впродовж певних проміжків часу.

Почасткове зіставлення допомагає визначити, скільки об'єктів потрапляє в певні послідовні області числових значень. Наприклад, почасткове порівняння використовується для того, щоб показати, яка частка мешканців належить до вікової групи до 10 років, яка – від 10 до 20 і так далі.

Кореляційне порівняння показує наявність (або відсутність) залежності між двома змінними.

Також необхідно виділяти найважливіші частини діаграми, графіка.

Для побудови більшості кругових діаграм краще використовувати не більше шести компонентів. Якщо потрібно відобразити більше число компонентів, варто вибрати з них п'ять найбільш важливих, а останні – згрупувати в категорію «інші».

Під час складання лінійних діаграм необхідно переконатися, що проміжок, що розділяє лінії (стрічки), менший, ніж ширина самих ліній (стрічок).

Використовуйте найконтрастніший колір або штрихування для того, щоб виділити найважливіший елемент, підкреслюючи тим самим основну ідею, виражену в заголовку діаграми.

Під час складання графіка варто мати на увазі, що лінія повинна бути грубшою, ніж вісь абсцис, яка, у свою чергу, повинна бути грубшою за горизонтальні та вертикальні лінії, що створюють координатну сітку.

Вертикальні лінії координатної сітки можна використовувати для того, щоб розділити значення параметра за попередні періоди та дані прогнозу або розбити часову вісь на четвертини або роки. Горизонтальні лінії допомагають точніше зіставляти відносні величини. Тому в кожному окремому випадку треба вирішити, яку саме кількість вертикальних і горизонтальних ліній варто задавати.

Для наведення числових даних доцільно використовувати числовий формат з роздільником груп розрядів. Якщо дані (підписи даних) є дробовими числами, то число десяткових знаків, що відображається, повинно бути однакове для всієї групи цих даних (усього ряду підписів даних).

Числа потрібно округлювати й уникати дробів, якщо точна величина несуттєва. Наприклад, 12 % запам'ятовується набагато краще, ніж 12,3 % або 12,347 %.

Таблиці

Таблична інформація вставляється в матеріали як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel.

Під час розміщення таблиці як об'єкта та пропорційної зміни її розміру реальний розмір шрифту, що відображається, повинен бути не менший 18 pt.

Таблиці та діаграми розміщуються на світлому або білому фоні.

Не варто вставляти в презентації великі таблиці: вони складні для сприйняття – краще замінювати їх графіками, побудованими на основі цих таблиць.

Якщо все ж таблицю показати необхідно, то краще залишити якомога менше рядків і стовпців, навести лише найнеобхідніші дані.

Це також дозволить зберегти необхідний розмір шрифту, щоб таблиця не перетворилася на медичну таблицю для перевірки зору.

Не варто розбивати таблицю та розміщувати її окремі частини на різних слайдах, якщо при цьому ви забули на одному з них відзначити функціональні та змістовні поля таблиці.

Анімація об'єктів і зміна слайдів

Основна роль анімації в презентаціях – це вирішення питання дозування інформації. При анімуванні об'єкта в презентації варто пам'ятати, що будь-який рухомий об'єкт знижує сприйняття, відволікає, порушує динаміку уваги.

На титульному слайді використання анімації об'єктів не допускається.

В інформаційних слайдах доречно використання анімації об'єктів тільки у випадку, якщо це необхідно для відображення змін, що відбуваються в тимчасовому інтервалі, і якщо черговість появи анімованих об'єктів відповідає структурі доповіді. У решті випадків використовувати анімацію недоцільно.

Анімація об'єктів повинна відбуватися автоматично після закінчення необхідного часу. Анімація об'єктів у межах одного слайда «по клацанню» нераціональна.

Звуковий супровід анімації об'єктів і переходу слайдів використовується за крайньої необхідності.

Уведення макросів у матеріали не допускається.

Поради Дейла Карнегі щодо підготовки презентацій

Ефективна презентація досягається за рахунок виконання чотирьох загальноприйнятих етапів – чотирьох «П»: планування, підготовки, практики та презентації:

Планування

1. Визначте основні моменти доповіді на основі аналізу специфіки аудиторії.
2. Опишіть ставлення Вашої аудиторії до цієї теми – її знання та досвідченість, потреби, бажання та цілі. Запитайте себе: «Наскільки аудиторія готова до сприйняття цієї теми?».
3. Визначте мету презентації, продумайте, як вона співвідноситься з очікуваними результатами. Ви прагнете щось повідомити аудиторії, переконати її, навчити, мотивувати свою думку? Коли мета точно сформульована, її легко досягти.
4. Зміст презентації повинен залежати від цілей доповідача, інтересу та рівня знань аудиторії. Використовуйте загальні та зрозумілі слова і фрази, фокусуючи увагу на меті доповіді.

Підготовка

1. Підготуйте текст доповіді-супроводу презентації відповідно до визначеної структури та часу, відведеного на показ презентації.
2. Визначте важливість вашого повідомлення. Запитайте себе: «Чому це повідомлення настільки важливе для мене?».
3. Сформууйте структуру презентації, поставивши її в центрі доповіді та виділивши ключові моменти, що спираються на факти.
4. Підготуйте цікавий початок презентації. Поцікавтеся якимсь питанням, здивуйте аудиторію або наведіть як приклад який-небудь випадок, здатний зацікавити аудиторію. Відкриття може займати від 5 % до 10 % презентації.
5. Визначте головні ідеї доповіді й обґрунтуйте їх статистикою, документами, аналогіями або наочними прикладами. Майте на увазі, що всі основні ідеї повинні бути пов'язані з темою доповіді. Враховуючи, що слухачі пам'ятають від 4 до 6 різних позицій, ретельно відбирайте головні ідеї. Вони повинні скласти від 80 % до 85 % презентації.
6. Підготуйте гарне завершення презентації, що відповідає меті доповіді та запам'ятовується. Це може бути оригінальне (але не надто) підведення підсумків, інше формулювання теми або внесення сумнівів у ряди слухачів. Також може бути ефективним повернення до початку доповіді. Під час вибору способу завершення презентації варто визначити, якої реакції Ви очікуєте від слухачів. Завершення повинно займати від 5 % до 10 % презентації.

Практика

1. Підготуйте презентацію, яка має супроводжувати Вашу доповідь.
2. Повправляйтеся з доповіддю перед невеликою аудиторією або друзями та дізнайтеся їхню думку про зміст і стиль презентації. Нижче перераховані запитання, яким потрібно приділити особливу увагу :
 - Чи добре сприймається доповідь?
 - Чи спираються основні моменти доповіді на факти?
 - Чи зрозумілі малюнки й ілюстрації, чи достатньо відображають вони цю тему?
 - Чи не використовуєте ви терміни та вирази, незрозумілі аудиторії?
 - Чи є завершення презентації таким, що запам'ятовується?
 - Чи задоволені Ви самі своєю доповіддю?
3. Запишіть репетицію свого виступу на відео й уважно перегляньте її, відзначаючи усі відхилення від теми й інші прояви негараздів. Пам'ятайте, що кращий спосіб боротьби з нервуванням – це впевненість у собі, що зростає з кожним новим виступом.
4. Якщо це можливо, проведіть декілька репетицій, використовуючи нові ідеї та способи подання матеріалу. Зупиніться на тому способі, який вам більше подобається.

5. Налаштуйтеся на той час, який Вам відведено для презентації.

Презентація

1. Абсолютне володіння темою, максимальне залучення уваги аудиторії та донесення до неї важливості вашого повідомлення.

2. З погляду професіонала проведення презентації можна вважати привілеєм, який вимагає високого ступеня відповідальності, зате надає додаткові можливості.

3. Спочатку створіть сприятливе враження. По можливості - дивіться в очі слухачам. Будьте самим собою та розслабтеся.

4. Розповідаючи, будьте природні. Говоріть ствердним підвищеним тоном. Уповільнюйте мовлення, щоб виділити головні моменти, витримуйте паузи, щоб відокремити їх один від одного.

5. Відповідаючи на запитання, акцентуйте увагу на основних моментах Вашого дослідження, не відхиляйтеся від сутності питання.

Нарешті, щоб уникнути демонстрації нудних слайдів, потрібно ознайомитися з тим, **як не треба робити презентації**. Можна виділити три основні помилки, яких варто уникати при підготовці презентації.

Українським невдалим буде робити презентацію, не думаючи про поєднання тла та вмісту слайдів. Не можна підбирати для слайдів важкий для сприйняття фон і колір шрифту, що не контрастує з тлом. У іншому випадку, презентація в режимі показу слайдів просто не сприймається оком, тому не доводиться говорити про підтримку виступу графічним матеріалом.

З іншого боку, не можна робити презентацію з диспропорціями в структурі слайдів. Наприклад, якщо аналітична частина містить у собі п'ять слайдів, практична частина презентації представлена одним слайдом зі скупим текстом, а висновок узагалі відсутній – така презентація не сприятиме позитивному ставленню до самої роботи.

Третій аспект, на який варто звернути увагу, пов'язаний із текстом на слайдах: не варто використовувати дрібний шрифт (він погано сприймається на слайдах); не рекомендується використання екзотичних і фігурних шрифтів; потрібно уникати слайдів, перевантажених текстом.

Критерії освітніх презентацій:

- повнота розкриття теми;
- структуризація інформації;
- наявність і зручність навігації;
- відсутність граматичних, орфографічних і мовних помилок;
- відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації;
- наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титольний, проект, список джерел, зміст тощо);
- оригінальність оформлення презентації;
- обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа й анімаційних ефектів;
- придатність презентації для обраної цільової аудиторії;
- грамотність використання кольорового оформлення;
- використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій, відеоматеріалів;
- наявність дикторського мовлення, його грамотність і доцільність;
- наявність, обґрунтованість і грамотність використання фонового звуку;
- розміщення та комплектування об'єктів; єдиний стиль слайдів.

Алгоритм аналізу освітніх програм навчання та виховання дітей

1. Обґрунтування програми

- а) характеристика суб'єктів освітнього процесу та їх ролей :
 - на який віковий діапазон розрахована;
 - наскільки врахований вік і рівень розвитку дітей;
- б) обґрунтування тривалості програми;
- в) обґрунтування новизни, актуальності, педагогічної доцільності програми;
- г) відмінні риси програми від чинних;
- д) значущість програми для дитини: практична (предметно-практична), соціальна тощо.

2. Цільовий компонент програми

- а) характеристика (рівень) цілей і завдань :
 - комплексність і взаємопов'язаність між собою;
 - пріоритетність (навчальних (предметно-практичних), розвивальних, виховних тощо);
 - зв'язок із сучасними проблемами та тенденціями розвитку освіти, його вплив;
 - вплив на регіональний (територіальний) компонент і врахування конкретних соціальних замовлень дітей і батьків;
 - конкретність і прогностичність, тобто відображення бажаного результату;
 - б) рівень прогнозованих результатів;
 - відповідність означеним цілям і завданням (їх комплексність або відсутність такої, конкретність, взаємопов'язаність);
 - діагностичність (реальність, конкретність, що фіксуються);
 - багаторівневність (є чи ні), чим пояснюється обґрунтованість вибору рівнів, результатів;
 - відповідність результатів рівню суб'єктів діяльності.

3. Змістовий компонент програми

- відображення потенціалу предмета: розвивальний, творчий (такий, що стимулює до творчості, пошуку, розвитку уяви), виховний;
- послідовність, логічність викладу змісту. Підходи до визначення рівнів вмісту, принципи відбору змісту;
- можливість вибору змісту в освітньому процесі, можливість його варіювання; поєднання теоретичного та практичного в змісті;
- інтегрованість змісту: міжпредметні зв'язки, орієнтація змісту на різноманітні види діяльності, на отримання дитиною соціального досвіду.

4. Організаційний компонент програми

- творчий (пошуковий, дослідницький) компонент освітнього процесу : при виборі методів і форм навчання, способів організації навчальної діяльності;
- відповідність організації контингенту: доступність, можливість вирішувати індивідуальні освітні завдання;
- варіативність організації залежно від рівня контингенту;
- різноманітність педагогічних технологій;
- обґрунтованість і опис педагогічних технологій.

5. Моніторинговий компонент програми

- наявність і відповідність системи критеріїв і показників очікуваних результатів;
- наявність і обґрунтованість технологій відстеження результатів програми. Відповідність технологій відстеження результатів критеріям і показникам;
- інтегративність і варіативність технологій відстеження результатів;
- наявність аналізу результативності освітньої програми (для кожної дитини та групи в цілому).

Методичні рекомендації для розробників тестових завдань

Тест – це інструмент, що складається з:

- вивіреної сукупності тестових завдань;
- стандартизованої процедури проведення;
- заздалегідь спроектованої технології опрацювання та аналізу результатів.

Основними елементами тестового завдання є:

- інструкція;
- завдання;
- варіанти відповідей;
- критерії оцінювання.

Основні методичні вимоги до складання тестових завдань:

- адекватність інструкції формі та змісту завдання;
- логічна форма висловлювання у завданні;
- наявність у відповідях на завдання разом з правильними відповідями неправильних відповідей (дистракторів);
- єдині правила оцінювання відповідей.

Не рекомендується включати до тестових завдань:

- дискусійні запитання та відповіді;
- завдання, що мають громіздкі формулювання;
- завдання, що вимагають складних розрахунків за допомогою калькулятора.

Інструкція – визначає, що потрібно робити випробуваному.

Інструкція повинна бути сформульована коротко, чітко та зрозуміло, наприклад, у таких формах:

- «Вкажіть правильну відповідь»;
- «Вказати усі правильні відповіді»;
- «Доповнити»;
- «Встановити відповідність»;
- «Встановити правильну послідовність» і т.ін.

Форма інструкції повинна відповідати формі завдання.

Умова – це стимул для відповіді, яка описує певну проблему та ставить завдання перед студентом. Умова повинна допомогти чітко уявити поставлену перед ним проблему. Умова може містити лише завдання або складатися із вступних відомостей і запитання. Умова може подаватися у формі запитання, у наказовій формі або у формі незавершеного твердження. Рекомендується використовувати форму запитання або наказову форму, які є легшими та ставлять чіткіше завдання. Формулювання запитання доцільно починати з дієслова. Якщо все ж таки використовується формат незавершеного твердження, пропуск в останньому не повинен бути на початку або в середині, його треба розмістити в кінці фрази. Крім того, навіть у незавершеному твердженні умова має бути «завершеною» з точки зору змісту, щоб на неї можна було відповісти, незважаючи на перелік варіантів відповідей. Категорично варто уникати негативних формулювань, які вимагають протилежної, порівняно з більшістю тестових завдань, дії (вибір неправильного), та є складними для розуміння екзаменованими.

Написання варіантів відповідей є найскладнішим завданням під час підготовки тестового завдання. Серед відповідей мінімум одна є правильною, решта – дистрактори – неправильними. Доцільно створювати 4 варіанти відповідей. Усі дистрактори мають бути правдоподібними й однорідними. Дистрактори, які не є вірогідними й однорідними, не працюють, відволікають екзаменованих не треба включати до складу завдання. Не варто штучно збільшувати кількість дистракторів за рахунок невірогідних. Під час добору дистракторів доцільно використовувати поширені помилки, хибні уявлення, об'єкти, що відповідають лише частині характеристик, наведених в умові, тощо. Водночас у

дистракторах не повинно бути фальшивих та хибних відомостей. Використовуйте правильні твердження, але такі, що не належать до поданого контексту. Уникайте фразування правильної відповіді цитатою з підручника або стереотипним виразом. Відповіді мають бути незалежними одна від одної та не перетинатися між собою. Відповіді мають бути короткими та простими за структурою. Складні речення у відповідях використовувати не рекомендується. Відповіді мають бути подібними за зовнішніми ознаками, структурою, стилістикою тощо, зокрема, подібною має бути довжина відповідей. Відповіді мають відповідати умові граматично, стилістично та логічно. Невідповідність найчастіше спостерігається при застосуванні незавершеної форми твердження в умові. Не бажано використовувати фрази на кшталт «все з вищевказаного», «нічого з вищевказаного», «немає правильної відповіді», «усі відповіді правильні», «інколи», «ймовірно» тощо.

При складанні тестових завдань можуть бути використані такі правила:

1. Кожне тестове завдання має оцінювати досягнення важливої та істотної освітньої мети. Потрібно уникати перевірки тривіальних або надмірно вузькоспеціальних знань.
2. Кожне тестове завдання має перевіряти відповідний рівень засвоєння знань, у тому числі вищі когнітивні рівні.
3. Умова має містити чітко сформульоване завдання. Завдання має фокусуватися на одній проблемі.
4. Варіанти відповідей мають бути гомогенними (однорідними).
5. Усі дистрактори мають бути вірогідними (правдоподібними).
6. Відомості, що містяться в одному тестовому завданні, не повинні давати відповідь на інше тестове завдання.
7. Не рекомендується використовувати як правильну відповідь чи дистрактор фрази «все з вищевказаного», «нічого з вищевказаного».
8. Не рекомендується використовувати як правильну відповідь чи дистрактор фрази «жоден варіант відповіді неправильний», «немає правильної відповіді», «усі відповіді правильні», «інколи», «ймовірно» тощо.
9. Умова тесту має бути сформульована позитивно.

Виховна ситуація реального змісту «Невиховані батьки»

Мета: виховувати дисциплінованість, відповідальність; розвивати здатність бачити себе з боку, знаходити спільне в чужих і своїх учинках, відстоювати власну думку; формувати вміння правильної організації режиму дня.

Зміст ситуації: діти не вміють правильно розподіляти свій вільний час, не дотримуються режиму дня, багато дивляться телевизор, грають у ігри на комп'ютері, виявляють упертість, не дослухаються до думки дорослих, роблять їм наперекір.

Умови перебігу ситуації: вихователь розповідає історію про родину своїх знайомих, у якій дорослі багато часу проводять за комп'ютером і біля телевизора, не виконують свої домашні обов'язки, обманюють, стали мало уваги звертати на свою дочку, не відпочивають разом, не їздять на природу.

Педагог пропонує порадити дівчинці, як «перевиховати» дорослих, організовуючи сюжетно-рольову гру.

Хід виховної ситуації:

Вихователь:

- Діти, до мене звернулася дочка моїх знайомих із великим проханням. Ситуація, про яку вона розповіла, досить складна. Мені важко щось порадити дівчинці. Давайте разом спробуємо розв'язати її проблему. Я не можу сказати її справжнього імені, то буду називати дівчинку Маринкою.

- Маринка поскаржилася на своїх батьків, які багато вільного часу проводять за комп'ютером, дивляться усі без вибору телепередачі та кіносеріали. Після того, як його купили та підключили Інтернет, життя в сім'ї дуже змінилося. Батько та мати сваряться між собою, не хочуть виконувати домашні обов'язки. Мама, щоб швидше сісти за комп'ютер, стала погано готувати їжу, забуває прибирати в квартирі.

Малюнок до виховної ситуації «Невиховані батьки»

Одного разу Маринка зустріла свого тата, який повинен був бути на роботі, біля гральних автоматів. Коли дівчинка до нього обізвався, він заховався, а потім доводив, що то був не він. На образи Маринки батьки відповідають, що в своєму дитинстві не мали змоги грати на комп'ютері, а тепер хочуть сповна насолодитися грою.

Дівчинка зі сльозами на очах розповіла мені, що не впізнає своїх батьків. На її думку, через комп'ютер вони заразилися вірусом, стали ніби «маленькими».

- Діти, я знаю, що і серед дітей є багато «комп'ютероманів», але серед дорослих я зустрічаю таку залежність уперше.

- А може батьки Маринки дійсно праві: нехай собі граються, доки їм не набридне?

- Чи можемо ми щось порадити Маринці? Можливо, хтось зустрічався із подібною проблемою? Може хтось сам багато часу проводив за комп'ютером, а потім якось поборов цю залежність?

- Уявімо, що батьки Маринки справді стали дітьми, а Маринка – навпаки, дорослою, їхньою мамою. Що можна сказати і як вчинити у цій ситуації. Це, можливо, допоможе нам знайти добру пораду і правильний шлях розв'язання проблеми.

- Чи погоджуєтеся ви з тим, що Маринка-мама повинна заборонити «дітям» гратися на комп'ютері або забрати його з дому?

- Можливо варто відправити неслухняних «дітей» на безлюдний острів?

- А давайте розіграємо цю ситуацію!

- А як же ми передамо свої поради? А давайте, напишемо лист батькам Маринки від «невідомих друзів», в якому скажемо все, що ми думаємо.

Методичні прийоми: переконання і сугестія, дискусія щодо користі й шкоди комп'ютерних ігор, сюжетно-рольова гра.

Засоби впливу на емоційну сферу дітей: емоційна розповідь з метою виникнення почуття співчуття дівчинці, жарти.

Ймовірні труднощі: частина дітей, які також проводять багато часу за комп'ютером, не будуть засуджувати героїв історії; дітям важко буде дати слухні поради, під час інсценізації поради дітей будуть зводитися до зауважень і заборон.

Екскурсії

Екскурсії можуть класифікуватися: за місцем проведення (екскурсії в музеї, на відкритому просторі); за характером змісту (оглядові, тематичні); за цільовим призначенням (науково-просвітницькі, навчальні); за складом екскурсійної групи (для студентів, учнів та інших соціальних груп).

Виділяють такі етапи екскурсії:

- вступна частина (установка на сприйняття як вербального, так і візуального матеріалу);
- основна частина (розповідь екскурсовода);
- заключна частина (узагальнення та створення установки на сприйняття матеріалу подальшої екскурсії).

Ефективність екскурсії насамперед залежить від підготовки її вихователем. Ця робота здійснюється у такій послідовності:

I. Підготовчий етап

Основне завдання цього етапу – визначення теми, мети та завдання екскурсії.

II. Проведення екскурсії

Основне завдання цього етапу – показ екскурсії – процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом, дія (сума дій) екскурсовода, спрямована на виявлення сутності об'єкта.

У ході проведення екскурсії потрібно враховувати таке:

- інформація повинна бути об'єктивною, науковою, доступною;
- ігрові прийоми та вправи повинні бути пов'язані зі змістом із екскурсією;
- уся пізнавальна інформація пропонується в першій половині екскурсії, а у другій – організовується її закріплення в ігровій формі;
- усі експонати, які пропонуються для розглядання та вивчення, повинні вирішувати основне пізнавальне завдання екскурсії;
- заключна частина повинна включати вручення подарунків-сюрпризів, відповідних вибраній темі екскурсії;
- тривалість екскурсії повинна відповідати віку дітей і вимогам (тривалість заняття для дітей молодшого дошкільного віку - від 15 до 25 хвилин, старшого дошкільного віку – від 25 до 35 хвилин).

III. Закріплення отриманої інформації

Основне завдання цього етапу – узагальнити знання дітей з вивчених тем; розвивати вміння виділяти головне, порівнювати, аналізувати, самостійно робити висновки.

*Таблиця 1. Професіограма фахівця, готового до музейної роботи з дітьми дошкільного віку
(за О.Тіхоною)*

№ п/п	Блок	Знання	Уміння
1.	<i>Загально-педагогічні знання та вміння</i>	завдань культурно-просвітницької діяльності музеїв та освітньо-виховних завдань ЗДО, основ музейної педагогіки, особливостей сприйняття дітьми предметів матеріальної культури, особливостей впливу музейної культури на розвиток особистості дитини.	створювати умови для прояву інтересу до музейної культури, вибирати педагогічно доцільні форми і методи залучення дітей дошкільного віку до музейної культури, передбачати труднощі майбутньої музейної роботи і проектувати шляхи їх подолання, координувати роботу ЗДО та музею.
2.	<i>Науково-методичні знання та вміння</i>	класифікацій музеїв та особливості їх роботи, вимог до відбору музейних експозицій та експонатів, призначених для сприйняття в ході екскурсійної та інших форм роботи з дошкільниками, методів, прийомів і форм оптимізації процесів сприйняття музейних експозицій дітьми дошкільного віку.	намічати цілі розвитку інтересу до музейної культури, вибирати необхідний мистецтвознавчий, етнографічний та інший матеріал для більш повного розуміння ідеї музейної експозиції дітьми дошкільного віку, організовувати та проводити педагогічну та музейно-педагогічну роботу з дошкільниками.
3.	<i>Спеціальні знання та вміння</i>	особливостей експозиційної роботи, особливостей організації музейних екскурсій та інших форм роботи з дітьми дошкільного віку, етапів проведення роботи по залученню дошкільнят до музейної культури.	формувати як пересувні, так і стаціонарні експозиції в ЗДО, проводити музейні екскурсії та інші форми роботи з дітьми дошкільного віку, вибирати, розробляти і використовувати різноманітні ігрові форми роботи по залученню дітей до музейної культури.

Приклад

Тема: Народні звичаї, традиції та побут українського народу

I. Підготовчий етап

1.1. Визначення теми, мети та змісту екскурсії до музею.

Мета: ознайомити дітей з народними звичаями, традиціями та побутом українського народу, розвинути інтерес до української культури та виховувати шанобливе ставлення до своєї історії.

1.2. Вивчення існуючих наукових, літературних джерел за темою та складання бібліографії.

1.3. Визначення типу музею.

Для досягнення поставленої мети діти повинні ознайомитися із знаряддями праці, виробами місцевих промислів різних історичних періодів, творами мистецтва, літературою, народною творчістю тощо, а це можливо у краєзнавчому музеї.

1.4. Підготовка дитини:

а) інтелектуальна підготовка.

Вступні бесіди присвячені способу життя та діяльності української родини та села. Необхідно, щоб діти зрозуміли, з чого складається день кожного члена сім'ї, як змінюється спосіб життя зі зміною сезону.

Проводити бесіди не обов'язково на спеціально організованих заняттях. Їх можна організувати у другій половині дня у вільний від заняття час. Розповідь повинна супроводжуватися розгляданням репродукцій картин, книжкових ілюстрацій і реальними предметами, переглядом тематичних фільмів (мультфільмів) тощо;

б) ознайомлення з правилами поведінки в музеї.

Форми проведення: звичайна бесіда або ігрові форми: картинки-питання, комікси, цікаві вправи та ін.

Звичайна бесіда: У зали музею необхідно входити без верхнього одягу, а іноді— в спеціальному музейному взутті, великі сумки, парасолі, тростини потрібно залишати в гардеробі, музейні експонати не можна чіпати руками, розглядаючи експозиції музею, не варто голосно розмовляти, переходи із залу в зал повинні проходити спокійно тощо.

Ігрова форма: гра: «Музи посміхаються»

Дидактичне завдання: формувати уявлення про правила музейної поведінки.

Ігровий матеріал: картинки-комікси, зображення усміхнених і сумних муз.

Хід гри: діти розглядають картинки та кладуть у верхню частину усміхнених чи сумних муз. Свій вибір вони повинні пояснити.

1.5. Вибір маршруту до місця екскурсії або в музей

Відповідно до маршруту, вихователь повинен:

- а) домовитися з батьками, які будуть супроводжувати групу;
- б) самостійно пройти весь маршрут, відзначивши місця, де є пішохідні переходи, світлофори, великі скупчення людей та ін. (забезпечити транспортні послуги);
- в) з'ясувати найбільш жваві ділянки шляху (визначити маршрут);
- г) приготувати червоні прапорці для використання їх під час руху (забезпечити медичне і міліцейський супровід).

II. Проведення екскурсії

Екскурсивод знайомить дітей з:

- особливостями народної хати, характеризує специфіку облаштування помешкання;
- рисами внутрішнього дизайну помешкання;
- ознаками національного одягу;
- охарактеризовує жіночі та чоловічі народні ремесла та демонструє знаряддя праці українців.

Паралельно зі знайомством з ремеслами діти закріплюють знання з попередніх занять.

Потрібно звернути особливу увагу на різноманітність прийомів ознайомлення з матеріалом. До них відносять: імітаційні дії, ігрові вправи, уявні подорожі, ТЗН, театралізовані вистави тощо.

Дошкільнята з інтересом сприймають появу ігрового персонажа, який допомагає вести екскурсію. В якості екскурсовода можуть бути: Муза мистецтва або Домовик.

Наприклад: у ході екскурсії бере участь домовичок Кузя, який розповідає кілька історій про старі речі, допомагає дітям відповідати на запитання або виконувати завдання.

Образ ігрового персонажа, якого вибирає дорослий, повинен відповідати профілю музею, а іноді – змісту експозицій.

Інша особливість організації екскурсії полягає в правильному її завершенні. Після узагальнення, яке робить екскурсовод або в ході нього діти повинні отримати подарунки-сюрпризи: листівки з репродукціями картин, які розглядали; значки; фотографії ігрових персонажів; аудіокасети; портрет та інше. Важливо, щоб подарунок-сюрприз відповідав змісту екскурсії.

III. Закріплення отриманої інформації

Закріплення інформації організовується в продуктивних видах діяльності.

Завершується цикл грою-подорожжю в музеї. У ході гри здійснюють екскурс в різні епохи і вирішують проблеми людей цього часу. Добре, якщо будуть використані елементи театралізації або драматизації. Подорож завершується святковим частуванням національних страв і співанням українських народних пісень.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

*Комісарик Марія Іванівна, Кузнєцова Катерина Сергіївна,
Квасецька Ярина Андріївна*

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

для самостійної роботи студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта
з курсу «Педагогіка дошкільна»

Редактор *В.П. Бурлака*
Комп'ютерна верстка – *Й.Ф. Куриш*
Коректор *М.В. Капричук*

Підписано до друку 20.11.2021. Формат 60x84/8. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Ум. друк. арк. 29,04. Наклад 300 прим.

Друк..